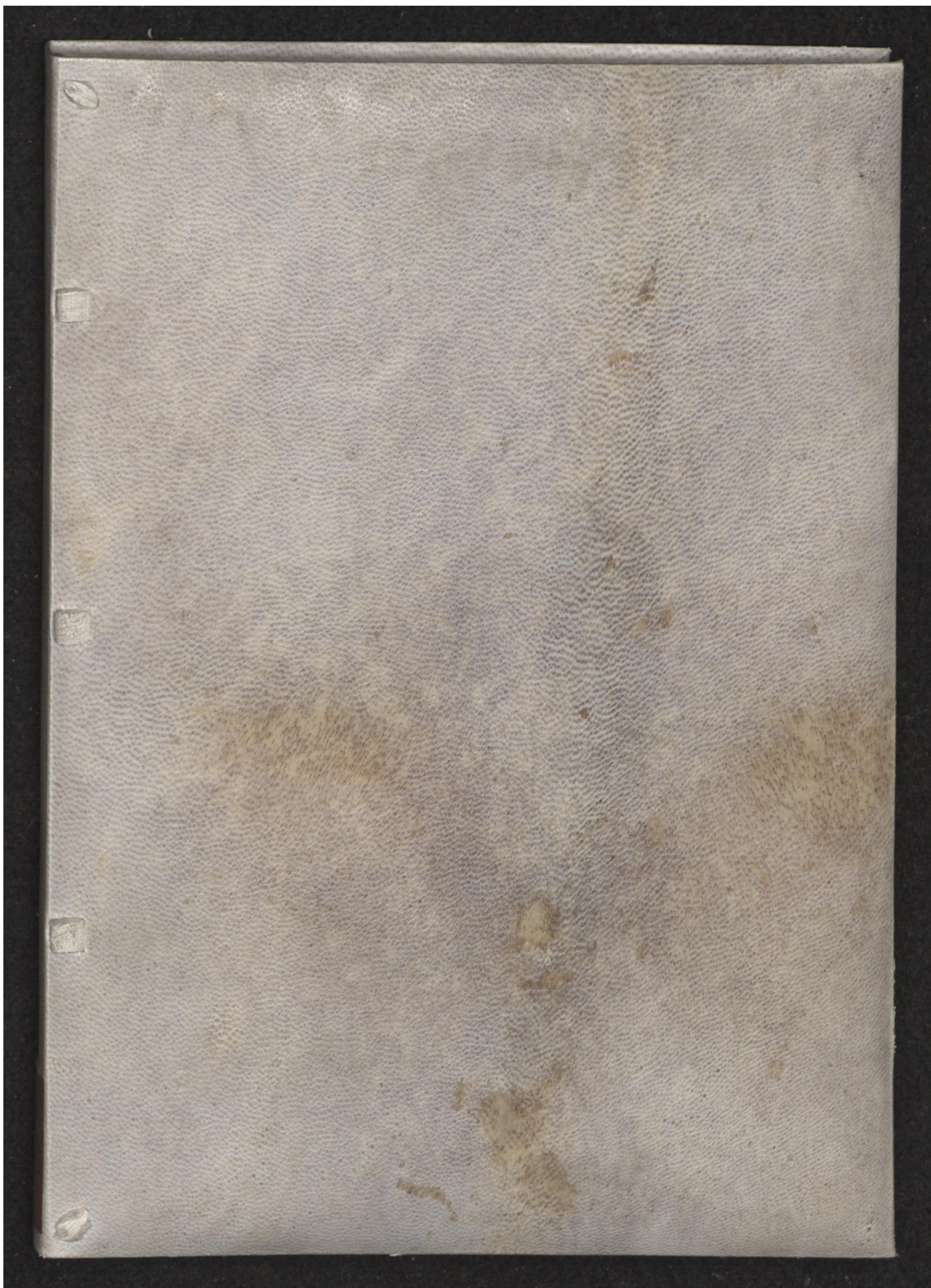
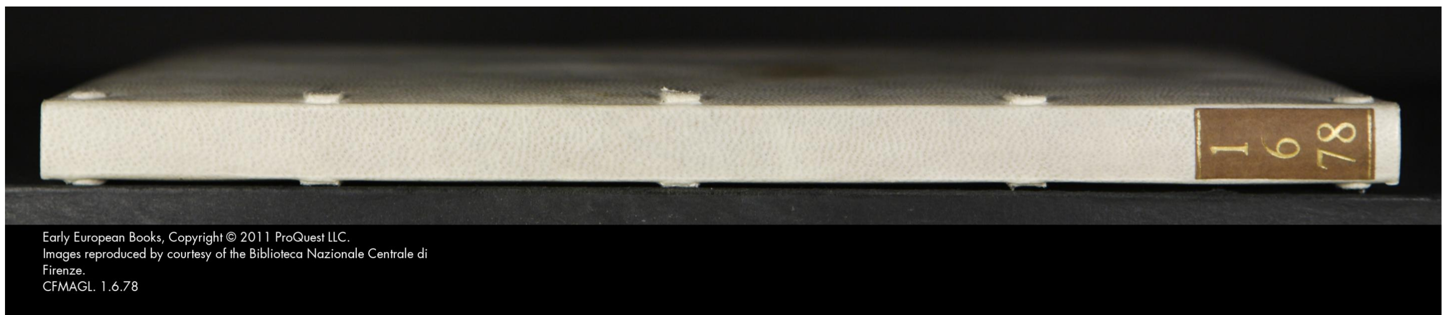
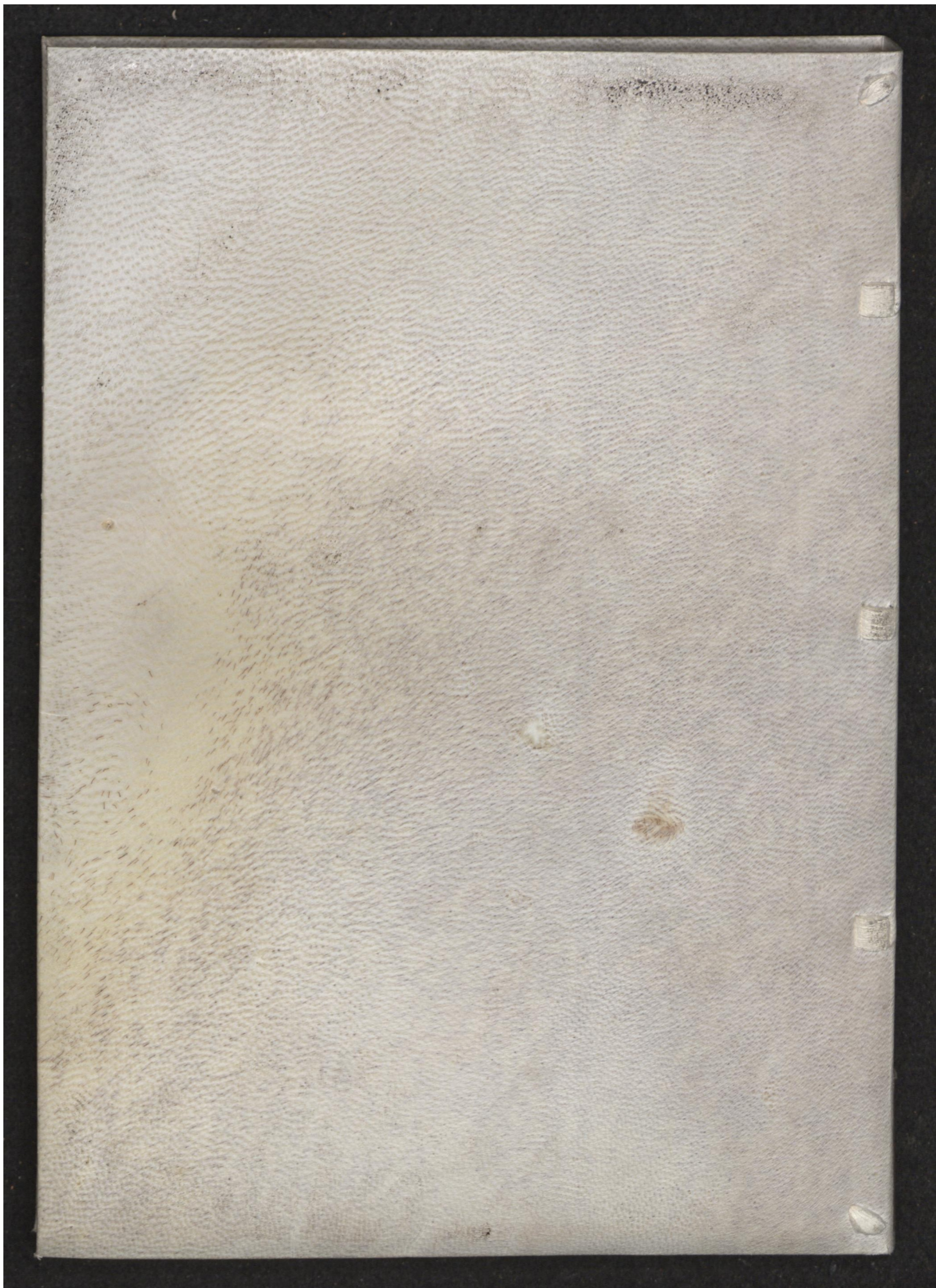

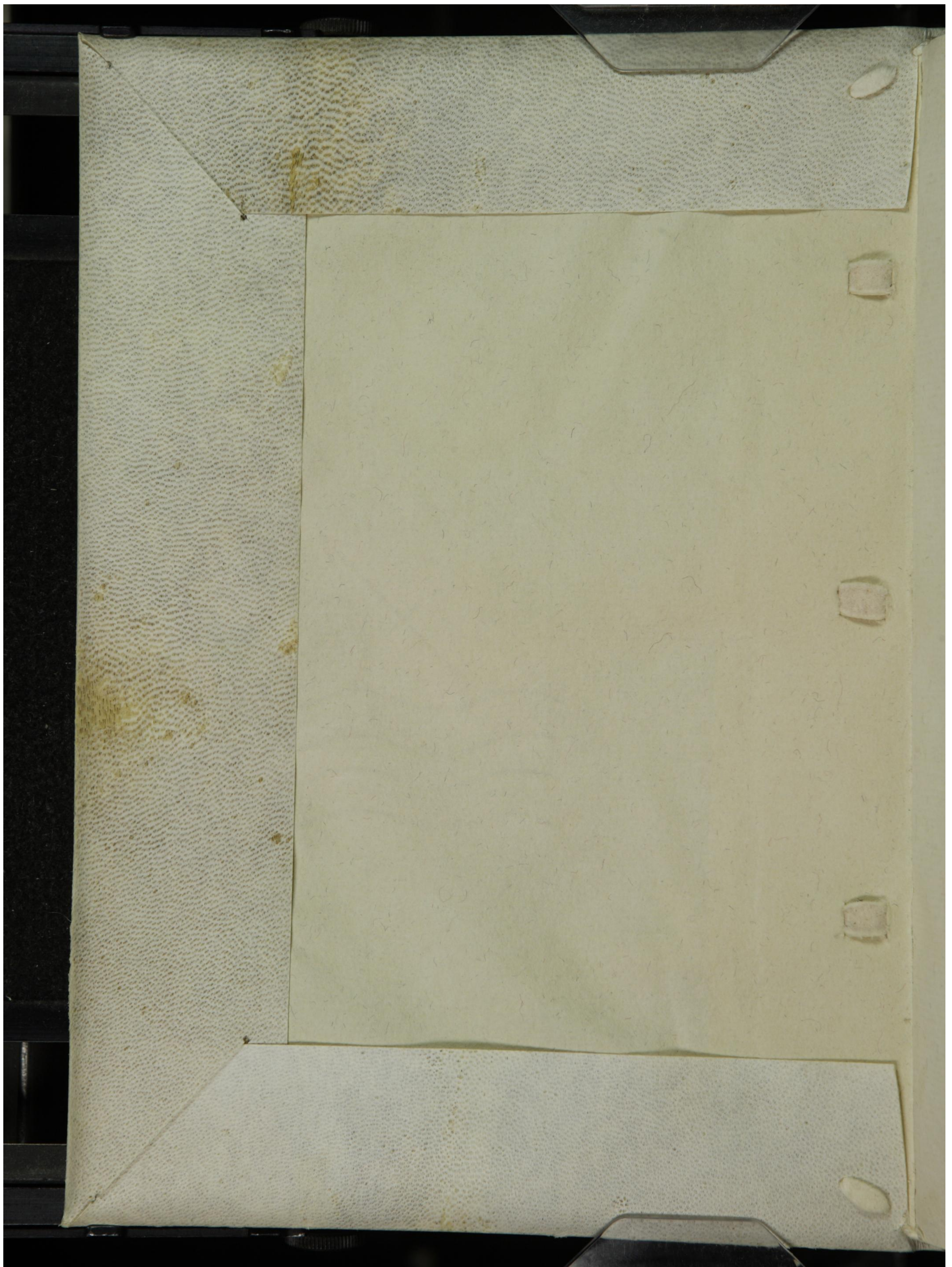

1
6
78

DE IRA
LIBRI TRES

AUTHORE

LIVINO DE MEYER

E SOCIETATE IESU.

ANTVERPIÆ

Ex Typographia HENRICI THIEVLLIER, ad Fosſam-Minorum, ſub ſigno Gallinæ-albæ.

ANNO MDCLXXXXIV.

Superiorum Permiſſu.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

Occe opusculo, amice Lector, de irâ mihi sermo est, humani generis hoste infestissimo. Quod quidem argumentum selegi eò lubentius, tum quod à nullo Poëtarum, quod sciam, tractatum sit hactenus, tum maximè quod præter concentum vocum ac syllabarum, quo auribus consulitur, utilitas quoque ad animos legentium derivetur. Quemadmodum enim nullum est animi vitium, quod Irâ vehementius sit, atque nocentius, nullum quo rationalis natura deformetur magis; ità quidquam utilius esse vix potest, quam malo tam præcipiti medelam afferre, & hoc animorum extinguere veluti commune incendium. Paucula tantum monere visum fuit. Ac primum quidem propositæ materiæ gravitatem eam non esse, ut Heroici metri majestatem quasi suo quodam jure postulet. Quippe inter causas iræ atque irritamenta, quæ toto libro primo commemorantur, tam levia, tam tenuia, tam minuta occurrunt; ut quemadmodum est mirum animos nostros his commoveri ad iracundiam, ita prorsus videri possit inter formicas tonare, si quis ista sublimiore stylo expresserit. Accedit, quod iræ remedia, quæ potiores hujus opusculi partes tenent, suaviter animis instillanda sint, ac proindè citharam potius requirant, quam tubam. Denique sic res habent hodie, ut Elegiacum metrum citra Parnassi injuriam, non ad luctus solum, atque amores, sed ad argumenta quoque severiora accommodetur. Quid enim? ut ne Propertii pugnam Actiacam, & alia ejusmodi plura commemorem; quid, inquam, de ingeniosissimo Poëtarum censebimus, qui Fastorum libros, quibus continentur tam varia, tam à lucti-

bus

bus aliena, tamen ad citharæ chordas exegit? Quid si etiam Horatianum monitum secutus sim, ut de ferendo onere humeros prius consulerem, quam ad ingentem machinam infirmas vires incautus afferrem? Etenim non eò oblivionis veni, ut tenuitatis meæ memor non sim. Isti Homerum, atque Virgilium felicius spirent, quibus altius Phœbus intonuit. Mecum præclarè gestum erit, si has tenuiores Camœnas eruditus lector non omninò fastidierit. Alterum erat, quod lectorem monitum volebam, à Poëta Christiano alienum non esse, ut Dianam, aut Neptunum, aut Cererem, aut Jovem appellet, exclametque nonnumquam Dii faciant! *Non enim his loquendi formulis ad scrupulum Poëtæ, ut Theologi solent, utuntur: imò ne Gentiles quidem semper; sed Bacchum pro vino, Neptunum pro mari, Cererem pro frumento usurpant. Quippe aliud est Theologum, aliud Poëtam agere. Enimverò ridiculus is sit, & in Helicone peregrinus, si quis inter fabulas Religione movebitur. Verum isthæc non moror, multus & difficilis in re notâ & pervulgatâ ne sim. Unum opto, ac voveo, ut iracundi ad clementiam, animique moderationem, dissidentes ad pacem & concordiam revocentur. Quem fructum si referant Musæ, hic illis pro lauro erit.*

DE

DE IRA
LIBRI TRES.

Ram quę moveant causę, quę damna sequantur,
Quaque ferox vinci possit ab arte, canam.
Magnum humeris onus infirmis. O! quod mihi Numen
Materiâ dignis instruet ora sonis?
Vatum Phœbe pater, quo vindice prima feruntur
Sæcula barbariem deposuisse suam.
Auspice te, cecinere rudes ignota Poëtæ
Carmina: sim curæ pars ego parva tuæ.
Tu meritò mitisque Deus, tu diceris author
Pacis, inoffensæ cultor amicitiæ.
Tu, Superos inter, citharæ cantûsque repertor,
Parsque tibi primi nulla vigoris abest.
Ergo ades, irarumque ortus ab origine prima
Detege, nec cœptum desere vatis opus.
Fallor? an arcanum subiit præcordia Numen,
Et novus Aoniis collibus ardor adest?
Ut feret ardor, agar; quamvis quò semita nulla
Ducit, inexpertas cogor inire vias.
Anxius in ventos abeat timor. I mea parvo
Cymba lacu: Musæ vela minora regent.

DE IRA LIBER I.

CAUSÆ IRÆ.

SEmina principio juvat invenisse furoris;
 Unde oriens subitas excitet ira faces.
Queîs veniat causis; quo vires fomite ducat;
 Unde habeat flammæ pabula certa suæ.
Hoc opus: has remis faciles tranabimus undas.
 Propositæ pars hæc prima secanda viæ.
Non tamen antiqui repetam delicta parentis,
 Et malè sacrilegâ poma revulsa manu.
Hinc subiit seros scelerum genus omne nepotes;
 Ivit in hæredes ut nova culpa suos.
Hoc pelagus commune mali. Mihi rivulus iræ
 Quæritur. Hanc ripam remus, & aura leget.
Sunt quibus est radix, & causa domestica morbi
 Bilis; & infecti, vena, cruoris iter.
Nec bona temperies, & justo parcior humor,
 Et quæ corporibus plura nocere solent.
Sicca nocet macies, & vis innata caloris,
 Orbibus & retrò lumina fixa cavis.
Et cava lividulis turgentia tempora venis,
 Ossaque per steriles conspicienda genas.
Scilicet his, si fortè moves, assurgit in iras
 Sanguis; ut appositus, cum tumet igne, vapor.
Aut velut admotas rapiunt cita sulfura flammas,
 Perque leves stipulas lapsa favilla volat.
Sæpè etiam cum lacte bibit contagia dira,
 Uberibusque puer damna futura trahit.

Par-

Parcite nutrices cunis adhibere moleſtas;
Abſit & à tectis aſpera ſemper anus.
Hæc nocet exemplo; ſuccis vitalibus illa:
Tollenda arbitrio eſt utraque cauſa meo.
Inſunt materno vitiorum ſemina lacti,
Hauſtaque furtivâ tranſitione nocent.
Romulus arma tener primis tractavit ab annis,
Bellaque finitimis movit acerba puer.
Poſt nova fraternâ firmavit mœnia cæde
Barbarus: haud tanti condita Roma fuit.
Immitemque ferox duxit per prælia vitam.
Nutricem ſcires hunc habuiſſe lupam.
Diſcite, manſuetæ præbere alimenta, parentes.
Tempore vos illo bile carere decet.
Si qua furens pueris lactentibus ubera præbet;
Efferat ingenium prolis, iniqua, ſuæ.
Et refert, quo quiſque loco, quo ſidere natus.
Aërii motus corpora noſtra regunt.
Cernis ut oppoſitis variet regionibus æther,
Inque ſuas zonas ſectus ut orbis eat?
Hæc riget ora gelu: pars uritur illa calore:
Altera temperie gratior aura ſuâ eſt.
Hæc animi pariter capiunt diſcrimina noſtri:
Iraque fervores ſumit ab igne novos.
Mitior hinc Belgis venit impetus, acer Iberis;
Decolor & vires ſideris Indus habet.
Quid referam Lybico naſcentes igne leones,
Quaſque ſinu tigres Africa ſicca fovet?
Serpenteſque feros, & monſtra natantia ripis
Celat in æſtivis Nilus arundinibus.

Nostra peregrinis caret ora benignior ursis:
Floret odoratis Belgica terra rosis.
Quo magis in nostros veniat clementia mores,
Efficitur patrii conditione soli.
Ipse vides, quid agant læsi contagia cæli;
Inficit afflatu cum gravis aura suo.
Lurida dum totos abscondunt nubila soles,
Noxque tenebrosis humida fertur equis.
Corpora tunc languent pariter, nec inertia mentes
Linquit, & in lucem somnia longa tenent.
At simul in roseis Zephyrus nitidissimus alis
Fulsit: adest animis, corporibusque vigor.
Carmina tum subeunt, subeunt Heliconia tempe,
Et volucres pulso dulcius imbre canunt.
Quo raperis? gyro puppis breviore feratur;
Arctius & pressâ contrahe vela manu.
Non tantum faciles agitat vis sideris iras:
Hæc est de minimis causa futura mali.
Fortius irritant animos, acuuntque furorem
Vina; nec ebrietas litibus ulla caret.
Non tibi de nihilo, Liber, Deus ille vocatur:
Nempè quod à cyathis libera verba volant.
Pessima libertas mentis convitia linguæ
Sufficit, & rixis uda taberna sonat.
Tunc subit attonitas præceps audacia mentes,
Iratâque volant pocula jacta manu.
Vulnera tunc mappâ deterges cruda rubenti:
Sobrius at partes manè dolentis ages.
Vina movent animos furiis; nimiumque caloris
Vitis habet: vino pes, ratioque labant.

Illius

Illius imperio fortiſſima pectora cedunt ;
  Rarus & ex illo turbine victor abit.
Majus Alexandro nil Græcia protulit olim :
  Illi finitimos vincere, ludus erat.
Sceptra triumphatis, Nabathęa ad litora, Perſis
  Movit ; jamque Oriens ſub pede totus erat.
Omnia qui vicit, tamen eſt ſuperatus ab irâ :
  Principium cladis vina fuere novæ.
Vina ferox ſuaſere ſcelus, cædemque probroſam.
  Hæc nota tot palmis una pudenda fuit.
Clyte jaces ; neque te Medæ læſere ſagittæ.
  Nempe tuæ titulum mortis amicus habet.
Principis, & Baccho victi, nocuere furores ;
  Jactaque cum cæcis miſſilis haſta minis.
Victor ut extremos Bacchus penetravit ad Indos,
  Tunc primum audaces vertit ad arma manus.
Curribus Eoas cœpit tunc jungere tigres,
  Militibuſque ſuis tela gerenda dedit.
Olim contentus raras dare parcius uvas,
  Fundebat Nymphis pocula ſola ſuis.
Capripedeſque inter Satyros, Faunoſque bicornes,
  Collibus in patriis pacis amator erat.
Hactenus innocuo mortales fonte bibebant ;
  Nec fuerant ullis condita vina cadis.
Prodigus at poſtquam populis ſua munera miſit,
  Et peregrina malo crevit in orbe ſitis :
Tunc pariter lites, pariter venere furores,
  Pectora cum flammis incaluere novis.
O quoties ſubitus turbat convivia clamor !
  Nec timet offenſos ebria turba lares !

O quoties ſeros repetens conviva penates,
Immeritæ vexat dulcia membra domus!
Vina nocent, turbantque animos ratione ſepultâ.
Qui poterit vino parcere, mitis erit.
Fallere nec tutum eſt nocituro tempora ludo.
Semper diſſidii ſemina ludus habet.
Victor es? audaci ſurgent faſtidia victo;
Et tua, materies, palma, furoris erit.
Quidquid ages, refereſve; animo feret ille maligno,
Teque reum fraudis ſuſpicioſus aget.
Non bene jactata eſt, digitiſque morata pependit
Alea, nec cœptâ volvitur illa viâ.
Nunc trochus obliquo fallet te cardinis ictu:
Tranſmittet vetitâ porta ſiniſtra viâ.
Nec ſi juraris, quamvis per Numina, credet.
Nulla erit arbitrio res dirimenda tuo.
Ludendique unus leges, & tempora ponet;
Donec in extremæ ſidera noctis eas.
Tum tibi ſubjiciet patientia læſa furorem,
Nec poteris longæ tædia ferre moræ.
Non raro & ferro pugnabitur, exitus ille
Crebro damnandis luſibus eſſe ſolet.
Hei mihi quàm magno ſpes lucri conſtat inanis!
Dum ſua victori palma cruenta venit.
Quamlibet hæc rata ſunt; tamen his graviora ſuperſunt,
Pluraque libertas quæ tua peccat, habet.
Ecce ſubit, vexatque recens præcordia febris,
Alternâ repetens frigida membra die.
Aut premit articulos, res immedicabilis, humor;
Difficiliſve cavo ſtat tibi dente dolor.

Languida

Languida vel ſtomacho tibi nauſea ſurgit inani;
Vel tibi dat ſomnos tuſſis anhela breves.
Protinus aut famulum non aptè ſtrata moventem;
Aut puerum, bilis quem tua ſtringat, habet.
Cymbala tinnitu lædunt, luſorque catellus
Vapulat, & domino, quæ placuere, nocent.
Pocula præcipuè ſuccis ſi dantur amaris,
Sive parat ferrum, ſeu parat ignis opem:
Tum celer erumpit furor in faſtidia: nec te
Illo, quid deceat, tempore cura tenet.
Quid facitis? fruſtrà verbis lenitis amici.
Aſperitas nullis iſta levanda modis.
Ite procul; tetrico ſolamina veſtra nocebunt:
Non uxor poterit, non ſoror apta loqui.
Non, ſi cum cithara veniat ſolator Apollo,
Pectora jucundis leniat ille ſonis.
Corporis infirmam rapiunt contagia mentem:
Hinc mala difficilis pabula morbus habet.
Sed tamen & venia eſt magno conceſſa dolori;
Culpaque cenſores vix habet iſta ſuos:
At tu ne cauſa, caveas, leviore traharis.
Sæpè graves flammas parva favilla movet.
Ecce (quis hoc credat?) varians Fortuna furorem
Incitat, atque iræ ſemina caſus habet.
Fortè tibi meſſis ſitientibus uritur agris,
Et negat optatas aridus annus aquas:
Aut pecori ſcabies; aut turbo grandinis uvis;
Aut nocuit teneris cana pruina ſatis:
Aut lucri cupidum fallit mare; vel rapit hoſtis,
Mercibus & gaudent barbara vela tuis:

Ureris heu ! queruloque ſonat tibi lingua tumultu ;
Forſan & in Superos verba proterva jacis.
Si vacat exemplis , me teſte , recentibus uti ;
Accipe ; mendaci non capiere fide.
Nuper arundiferi recubabam in litore Scaldis ,
In temere errantes lumina fixus aquas.
Lintea proſpicio ſummâ candentia pinu :
Impulerat curvos utilis aura ſinus.
Sed nihil eſt aurâ fallacius : errat , & omni
Tempore , quod timeat , navita rector habet.
Dum loquor , exortis variant Aquilonibus Auſtri.
Vertit prora latus : lapſaque vela cadunt.
Ecce furit , dubiiſque parat convitia ventis
Navita , & in Boream jurgia cæca movet.
Ac pede ter feriens ſummæ cava texta carinæ,
Devovet ad ſtygios vela , ratemque lacus.
Quid facis ? exclamo ; quæ mentem inſania verſat ?
Improbe,non noſtris legibus aura fluit.
Numinis arbitrio venti veniuntque , caduntque ;
Et tenet , impulſas aut movet unda rates.
Irrita ſed volucres rapuerunt verba procellæ,
Nec potuit moniti certior eſſe mei.
Atque utinam juſtis ſaltem rationibus ira
Sæviat , & cauſæ par eat illa ſuæ !
At leve neſcio quid , vix ut tibi dicere poſſim ,
In furias animos præcipitare ſolet.
Quid fuit , ut pectus percuſſerit enſe Timanthes ,
Verterit & proprias , in ſua fata , manus ?
Cauſa levis : nequiit , quem ſæpe tetenderat , arcum
Flectere , conatu deficiente ſenex.

Commodus immeritos fornacibus ussit ephebos:
Balnea frigidulis, causa fuistis, aquis.
Hunc rapit in præceps turbati causa soporis;
Illum lapsa cavâ pocula forte manu:
Pileus hunc vento raptus, vel pallia limo
Obsita, vicina prætereunte rota:
Aut ictum pedibus, dum respicit atria, limen;
Clavis & angustæ non satis apta seræ.
Sive oculos subitò surgens tibi stringit eunti
Pulvis, ab obliqua subvolitatque via:
Seu te detinuit nimbus rus ire parantem;
Seu festinatum turba moretur iter:
Sive quis è populo cubito premit: ocyus ira
Exilit, & geminum lumina fulmen habent.
Hei mihi! quam celeri rapiuntur pectora motu.
Quam venit à vento magna procella levi!
Vidi ego, qui clausas quatiebat calcibus ædes;
Tardior occurrens, causa, minister erat.
Vidi ego, quæ raptos laniabat stulta capillos;
Quod fuerat tenui saucia pectus acu.
Comere difficile est dominas, quas forma superbas
Inflat, & immodici cura decoris habet.
Pectinis hanc dentes; hanc dura sedilia lædunt;
Hanc cruciat laxæ ruga relicta togæ.
Non satis à medio redimicula vertice pendent,
Gemma nec errantes colligit apta comas.
Aut nodo properans ancilla erravit in uno,
Nec speculum justa præbuit illa manu.
Poscit ut ora lavet, vel candida brachia tergat?
Si tepet, accusat; si calet unda, nocet.

Quamlibet officio ſtudeas, ſtudeaſque decoro;
  Nil ſatis exactum, quodque probetur, erit.
Quid referam natos curis rivalibus ignes,
  Dum tuus alterius læſus amore dolet?
Hoc eſt, cur ſpreti coëant in cornua tauri,
  Cur ſonipes viſo calcitret acer equo.
Hæc Lybicos eadem ſtimulat vindicta leones.
  Res eſt, crede mihi, plena furoris, amor.
Reſpice ſolventes Tyrio de litore Teucros,
  Fæminaque inſani teſtis amoris erit.
Arſerat Ænea miſerabilis hoſpite Dido:
  Callidus hanc Paphio læſerat igne puer.
Illa quidem regni ſceptrum dotale paterni
  Obtulit; infidæ dona ſuperba moræ.
Illa etiam infeſtas ratibus cauſata procellas,
  Differri timidum ſæpè rogavit iter.
Aut non ventus erat velis ſatis aptus ituris,
  Aut cava laxatæ texta novanda ratis.
Et, quæcumque animum poterant mollire fugacem,
  Addidit; inconſtans ſi remaneret amor.
Scilicet ardentem Lavinia perculit uxor,
  Et prælata ſuo nupta Latina thoro.
Nox erat: urgetur monitu properare Deorum;
  Ille jubet demptà pandere vela morâ.
Senſit amans Dido (quis enim benè fallat amantem?)
  Senſit, & ardores non tulit ipſa ſuos.
Ergo ut ſublatis albeſcere jam freta velis
  Conſpicit; inſtantis triſtia ſigna fugæ:
Quo fugis? exclamat; ſcopulis crudelior ipſis!
  Huc oculos ſaltem, perfide, verte tuos.

Dixit,

Dixit, & inſanum gladio finivit amorem.
  Concidit ipſa ſuas ſanguine ſparſa manus.
Scilicet ultor Amor, ſi quando reſiſtitur illi,
  Fulmina de facibus vibrat acuta ſuis.
Quæ fuit everſæ ratio, niſi fæmina, Troiæ?
  Grajus ut Iliacas perdidit ignis opes.
Quod niſi Priamides Helenen rapuiſſet adulter,
  Nulla ſalo vindex claſſis itura fuit.
Qui rapuit captam Briſeïda primus Achilles,
  Alterius doluit rurſus amore rapi.
Diſtulit in decimum vindex furor Ilion annum.
  Tantum in amante odium, flammaque læſa valet.
Nec minus Ambitio triſtes movet atra procellas:
  Hæc inimicitiæ ſemina lata jacit:
Regibus hæc Reges committit, & arma miniſtrat:
  Arſuras bellis ſubjicit illa faces.
Ambitio Actiacæ ſignum fatale ruinæ
  Concinit: Joniæ quod meminiſtis aquæ.
Viveret intacti felix Regina Canopi,
  Anguibus haud victas implicitura manus.
Viveret; auguſtæ ſi non capitolia Romæ
  Speraſſet remis vincere poſſe ſuis.
Illa quidem Latias animo jam ceperat arces,
  Claſſe potens, profugi viribus aucta ducis.
Victor at Auguſtus fugientia vela ſecutus,
  Fæmineas Nilo compulit ire rates.
Victa furit, mauroque perit Regina veneno:
  Has mulier pœnas ambitionis habet.
Ipſa etiam immites Injuria ſuſcitat iras.
  Læſus honor tanti prima favilla mali.

Sæpè aliquis ferrumque libens tolerabit, & ignes,
Corporis & poterit parte carere sui:
Nec cadet adversis animi constantia rebus,
Mitiaque in medio verba dolore dabit.
Idem si læsæ subeat discrimina famæ:
Anguibus asperior, quos rota tangit, erit.
Hæc est scylla vorax, hæc irrequieta Charybdis;
Naufragii tabulas hæc habet unda tui.
Quamlibet hæc firmas fregerunt saxa carinas.
Semper ab hac animus vulnera parte tulit.
Utque animi variant, ita non feriuntur eodem.
Dissimilis plebem causa movere solet.
Ecce piger loris, baculoque feritur asellus,
Verberibusque latus, tergoraque icta sonant.
At sonipes visam virgæ salit acer ad umbram;
Et faciles motus nobilis ardor habet.
Dissimulent alii; generosos verba lacessunt.
His salis innocui syllaba, fulmen erit.
Infelix animis sedet hinc discordia læsis:
Pax abit; extremo vix reditura die.
Donec aves silvæ, maturas messis aristas,
Oceanus conchas, Hybla fovebit apes:
Dum Parthi pharetra pugnabunt, classe Britanni;
Austria subjecti dum caput orbis erit:
Semper inextinctas injuria nutriet iras.
Hæc & amicorum funere trita via est;
Hinc triviis crux multa stetit, cædesque loquuntur
Marmora, funestis sanguinolenta notis.
Obruor incœpto; nec habet mea cymba regressum:
Et patet in cursus area lata meos.

Aptius

Aptius æstivo spirantibus aëre ventis,
Populeæ numerum coner inire comæ:
Aut referam citius, quot apricis collibus herbæ,
Quot rutilent toto sidera clara polo:
Quam quot sæva modis subit in præcordia pestis,
Quosque nocens stimulos vita furoris alit.
Paci fastus obest, irasque superbia magnas
Excitat: exemplum non leve Cyrus erit.
Mœnia cincturus motis Babylonia castris
Iverat, & regni liquerat arva sui.
Et poterat locus ille capi, quia nuda vacabant
Mœnia præsidio; plenaque pacis erant.
Amnis iter prohibet (Gynden dixere priores)
Fonte celer largo, vorticibusque frequens.
Pontibus injectis longa est mora: nare per undas
Imperat. hi fluctus, Rege jubente, secant.
Lactis erant similes nivea cervice jugales,
Et soliti currum ducere Regis equi.
Abripit ex illis aliquem violentior amnis;
Mergitur hic præceps, vorticibusque perit.
O! quantum armatus valuit furor! urbe relicta,
Sæviit in surdas ultor inanis aquas.
Regis ad imperium ripæ finduntur, & undis
Deficiens, siccum præbuit amnis iter.
Barbarus exultat, vindictaque gratior illi,
Imperium captæ quam Babylonis erat.
Cyre quid immeritos rabiem convertis in amnes?
Sensus abest illis: iraque vana tua est.
Æquum erat irasci populis, hostique merenti.
Tu victor: pœnas ille daturus erat.

Nunc tibi neglecti periit fortuna triumphi.
Exitus hic cæcis mentibus esse solet.
At repetamus iter; nocituri cuncta furoris
Semina, propositum pandere suadet opus.
Dissimulare nefas: vitium commune revelo.
Accipe; habet sensus candida musa meos.
Plus æquo sibi quisque placet, plus arrogat æquo:
Dotibus & nostris turba superba sumus.
Ut celer à Belgis nigros porteris ad Indos,
Terra suos mores barbara quæque probat.
Quisque lubens audit propriæ præconia famæ;
Rarus in alterius laude disertus erit.
Sive cupis stultum, sive hoc puerile vocari;
Res tamen, utrovis nomine, certa venit.
Ille cupit doctus, cupit hic formosus haberi;
Huic sua nobilitas, sit licet empta, placet.
Hic rudis eloquio, se judice, vincit Ulyssem;
Divitis hic titulo, Consulis ille tumet.
Hoc est, cur minimam vocis movearis ad umbram,
Irritat flammas ista favilla tuas.
Experiare licet; te teste fatebere culpam,
Teque reum noti criminis intus ages.
Sæpè etiam ambiguo nocuit vox edita sensu;
Et malus interpres, pejor & hostis eras.
Quid facis imprudens? quid sensu verba sinistro
Accipis, in luctus ingeniose tuos?
Falleris: hic verbo te lædere noluit isto.
Tu tibi, quod non est, fingis inepte scelus.
Sic vaga nocturnus properans per rura viator,
Quam peteret ferro nescius, umbra fuit.

Nocte

Nocte fatigatos ſic anxius occupat horror,
Somnus & hoſtiles fingit adeſſe manus.
O! ubi ſimplicitas antiqui candida mundi?
Dum colerent humiles Numina prona caſas.
Illo, non aliquis caros lædebat amicos
Tempore, non belli noxia cura fuit.
Pax erat, & nullæ, quas faſtus parturit, iræ;
Nullus ab ambiguis vocibus, error erat.
Ancipiteſque ſoni rigido cenſore carebant.
Grande nefas: tectos velle putare dolos.
Nunc ſuperis terrâ, per crimina noſtra, fugatis,
Alter in alterius vocibus ultor adeſt.
Nec pudet à veris alienos fingere ſenſus,
Nec pudet arbitrio quæque notare ſuo.
Scilicet in pejus declinat ſerior ætas,
Genſque parum ſimplex, nec ſine fraude ſumus.
Fama quoque, & facti veniens temerarius index
Obfuit, & menti vulnera cæca dedit.
Diſpereat! lingua quicumque nocere ſuſurra
Suſtinet, & medios diſſipet aura ſonos!
Nec tamen inquiris, veri ſi criminis index
Venerit: arbitrium prævolat ira tuum.
Nuntiet ut falſum, rumore movebere falſo.
Dii faciant, lentè credulus eſſe velis!
Quæritis Hippolytum Theſeus cur limine pulſum
Perdiderit? facti cauſa noverca fuit.
Illa quidem falſum narraverat improba crimen:
Devovet hunc furiis non minus ille ſuis.
Phædra quid exultas, odioque extinguis amorem?
Gloria, privigno parcere, major erat.

Tu quoque debueras non tam cito credere Theſeu:
Innocuus patriis non raperetur equis.
Cur Cephalum Procris vetiti damnavit amoris?
Auribus infelix credidit ipſa ſuis.
Dum furit, & crimen properat viſura mariti,
Vanus, & heu! ſerò cognitus error erat.
Quid moror exemplis? nimium ſtudioſa ſiniſtri,
Et nimis in pejus credula turba ſumus.
Suſpicio quoque ſæpè nocet: ſi tangeris illâ,
Lædit, & in tacito pectore vulnus alit.
Sive aliquis fixo ſpectat tua lumina vultu;
Ureris, & fixus crimina vultus habet.
Sive quis è turba, populo plaudente, cachinnat;
Judicio riſus te petit ille tuo.
Non venit ad cænam conviva vocatus eamdem?
Cauſa latet: ſed, te judice, faſtus erit.
Huic brevis eſt ſermo? properata ſilentia culpas.
Nempe aliquid, quod te celat amicus habet.
Ille morâ peccat, lentuſque ſalutat euntem.
Tuſſiit hic: tuſſis ſed tibi ficta venit.
Semper ab alterius factis, ſint integra quamvis;
Materiam culpæ ſuſpicioſus habet.
Quò non fraus penetrat? verbo non læderis ullo?
Languidus, &, ſocio judice, lentus eris.
Ille tuos dictis animos ſtimulabit amaris,
Ille dabit cineri ſulfura viva tuo.
Arguet & timidum, niſi ſi vindicta ſequatur;
Et cupiet famæ velle favere tuæ.
Turpis adulator! quid in altas vimina ſilvas,
Aut quid Carpathiis fluctibus addis aquas?

Parce

Parce animum blandis, ſcelerate, laceſſere verbis;
Ut nihil adjicias: ſponte diſertus erit.
Non eget impulſu, nimium quoque prona furoris
Semita; ſed frænis impedienda fuit.
Altera, ſed levior, rixas tibi cauſa minores,
Morum diſparitas, ingeniique parit.
Inter tot comites, poterit tibi quilibet alter
Quidlibet, offenſa non prohibente, loqui.
Hic tibi diſſimilis fato, & natalibus horis,
Dicat idem: verſa fronte ſeverus eris.
Dic mihi, quid cauſæ? neſcis. Hoc ſcilicet unum eſt:
Non ſatis ingenio convenit ille meo.
O miſer! atque feris magis intractabilis ipſis;
Qui ſocio, cauſâ deficiente, noces.
Hoc neque pacatos patietur pectoris ignes:
Judicio numquam cedere velle ſuo.
Cum ſemel immotam ſubiit ſententia mentem,
Permanet, atque animo fixa, tenaxque ſedet.
Si quis in adverſum victor rationibus urget,
Diſplicet; audacem te mala cauſa facit.
Sæpè furens aliquis, cauſâ deceptus inani,
Subſtitit, erroris conſcius ipſe ſui:
Pergit, ut errorem celet: pudor ipſe furentem
Incitat, & culpæ pœnituiſſe piget.
Adde quod & curæ, niſi ſi modereris & illas,
Difficilem faciunt, perpetuuſque labor.
Præcipuè cum fervet opus, rebuſque laborat
Mens intenta ſagax, ingeniumque vigil.
Tunc neque commotæ ſonitum tolerare feneſtræ,
Nec potis es vocem, ſi qua loquentis erit.

Nec moderata dabis reſponſa rogantibus ; & te
　Riſus ſecreta lædet ab uſquè domo.
Quin etiam eventûs ſpes irrequieta ſecundi,
　Succeſſuque carens, cauſa furoris erit.
Forte feret gladium, juſſus dare pallia ſervus,
　Non intellectis promptus abire ſonis.
Tardius aut domini peragens mandata moratur;
　Aut reſponſa celer, non tamen apta, refert.
Impatiens ſubit ira animum; procul ire jubetur
　Ocyus à vultu ruſticus ille tuo.
Quid? quod inops victus, vacuæque incommoda menſæ
　Irritant animos, impatienſque ſitis?
Nudaque paupertas ſociis comitata querelis,
　Cum fert anguſto tempore nullus opem.
Immoderata citas cauſant jejunia rixas,
　Et faciles iras venter inanis habet.
Quid? quod avaritiæ ſordes; nec honeſta tuendæ
　Cura domûs, paci mentis obeſſe ſolet?
Perdita res levis, & lapſæ jactura ſcutellæ
　Angit, & in querulos concitat ora ſonos.
Non aliter, quam ſi Parthus prædator avitas
　Auferat, & raptas ignibus addat opes.
Credis & hoc? nummus digitis elapſus apertis,
　Volvitur ex oculis, non ſine bile, tuis.
Verre pavimentum, & laxis admitte feneſtris
　Lumina: palpantes decipit ille manus.
Intereà fruſtrà quærentem tœdia lædunt,
　Iraque de minimâ ſurgit acerba morâ.
Ille latet tenui rimæ celatus hiatu,
　Angulus extremo continuitve ſinu.

Non

Non rarò & ſceleri ſcelus eſt via. Sæpè nocentes
   Urget, & in furias Æacus ultor agit.
Noxius Eumenidum ſtimulis agitatus Oreſtes,
   Non poterat culpæ non memor eſſe ſuæ.
Illius ante oculos manes venere cruenti,
   Nigraque perpetuas attulit umbra minas.
Hinc terror, Furiæque, & mens excita tumultu,
   Horrendiſque brevis ſomnus imaginibus.
Penthea quis neſcit, ſcelerati & fata Lycurgi?
   Improbus eſt furiis notus uterque ſuis.
Singula quid referam? numerum ſua copia vincit,
   Semper & exhauſtis ulteriora patent.
Nam neque frondoſa glandes numerabis in Ida,
   Atque oculos fallax vincet arena tuos:
Et tibi conanti cauſas cenſere furoris,
   Uſquè fatigato, quod ſuperabit, erit.
Præteriturus eram moroſæ fata ſenectæ.
   Quis neſcit querulum carpere cuncta ſenem?
At tu, ſi ſapies, quidquid narrare parabit,
   Annue: judicio gaudeat ille tuo.
Arguis? extremos in flammam colliget ignes,
   Concutiens canum voce tremente caput.
Quid tamen eſſe putem, cur ſit moroſa ſenectus?
   Anne quod infirmis mens, ratioque labat?
An quod in effœto minuuntur corpore vires,
   Morborumque ſenes triſte fatigat onus?
Anne decere putent canis cenſoribus uti;
   Temporis & noſtri de levitate queri?

Et meliore notâ deſcribere ſæcula lapſa,
  Utque recens ætas deteriora ferat?
Quidquid id eſt, veniam querulæ concede ſenectæ.
  Sic tibi canitiem Dii, ſine lite, ferant!
Pars exacta novi, ſupereſt pars altera, curſûs.
  Hac mea tantiſper cymba moretur aquâ.

DE

DE IRA LIBER II

DAMNA IRÆ.

Actenus irarum ſtimulos, cauſaſque canebam.
Quos petiit portus, noſtra carina tenet.
Majus iter ſupereſt. Ventis cita carbaſa nautæ
Tollite: de Pindo fortior aura venit.
Dum favet, & vires faciunt, nec pectore Phœbus
Dexter abeſt; iræ damna dolenda canam.
Ordior à ſignis. Sunt & ſua ſigna furori;
Nec caret indiciis ira propinqua ſuis.
Titan nube latens, repetitaque litora mergis,
Auditique procul murmura lenta maris:
Prædicunt trepidis ventura tonitrua nautis.
Intonat exiguâ, certa procella, morâ.
Et ſua tempeſtas animo eſt; rabiemque futuram
Mutato veniens indicat ore color.
Impatienſque oculi fulgor, fronſque aſpera rugis,
Hirtaque cæſaries, inſtabiliſque gradus:
Et tremulæ cum voce genæ, jactataque latè
Brachia, & in validos ora ſoluta ſonos.
Omnibus his ardens animus conatibus iram
Nuntiat: his ducibus bella propinqua monet.
Ipſæ etiam dant ſigna feræ: neque calce minaci
Parcit arenoſam lædere taurus humum.
Annoſoque furens exercet cornua trunco,
Prælia mugitu ſollicitatque truci.
Colla paludoſis inflari vidimus hydris,
Et dare percuſſo ſibila dira lacu.

Nec minùs antra feri terrent Hircana leones,
Unguibus, aut fulvâ cum tumet ira jubâ.
Ipſe vides ut fulmineis aper horridus inſtet
Dentibus; ut nigrâ lumina fronte rotet.
Uſque adeò in faciem prodit, neſcitque latere,
Adventûſque notas dat furor ipſe ſui.
Non tamen iratis facies erit omnibus una.
Palluit hic: illi vultus, & ora rubent:
His clamoſa venit rabies: his muta, tremenſque:
Hæc vaga, & inſtabilis forma coloris erit.
Non magis apparet variata coloribus iris
Solis ab adverſis cum rubet arcus equis:
Qùam variè dubiâ facies mutatur in irâ,
Formaque diverſas accipit una notas.
Diffugiunt torvo Decor, & Clementia vultu.
Fœta Meduſęis anguibus ora putes.
Quid? quod & authorem lædit, minuitque vigorem
Corporis, & damno paſcitur ira tuo?
Quid? quod agit dubiam præceps inſania mentem,
Ipſaque lux animi, nube premente, fugit?
Vidimus à rabie totos torpeſcere ſenſus.
Nullus in exangui corpore motus erat.
Vidimus & miſero pectus trepidare tumultu.
Sunt quoque, quos ſubitò diriguiſſe ferunt.
Adde quod infirmis pulmonibus ira cruorem
Miſit, & in ſtygiis vulnera lavit aquis.
Lenior ut fuerit, neque peccet funere ſemper:
Exemplis tamen eſt illa timenda tibi.
Poſſe nocere ſat eſt. felix! quicumque periclo
Alterius, didicit poſſe carere ſuo.

Neve

Neve putes rectæ domitam rationis habenis
Posse regi : victas non dabit ira manus.
Montanas citius fræno compescere tigres,
Et poteris fœtæ ponere jura lupæ.
Aggeribus veluti ruptis it spumeus amnis
Victor, & effusas per sata volvit aquas :
Cum pecus, & prensos imis in vallibus agnos
Abripit ; & fragiles procubuere casæ:
Haud aliter frænis victrix ruit ira solutis
Omnibus, & toto volvit in orbe minas.
Non illam gemino populi sub sole jacentes,
Non vitare polis subdita regna valent.
Quà rubet Eois radiis ; quà terra diurnis
Uritur ; Hesperiis quà cadit axis aquis :
Quà Boreasque, Notusque volant ; victricia signa
Figit, & à tota gente tributa petit ;
Et non ulla tamen sexûs discrimina curat,
Nec faciunt anni, tutus ut esse queas.
Non pueros, non ira senes, mediamque juventam.
Præterit : imperio cuncta potente premit.
Nec premit ex æquo. Variant effectibus iræ,
Et minus hic ; illic plus feritatis habent.
Exoritur facilis, facilis quoque deficit idem,
Et furor in puero nil nisi verba ciet.
Impetus in teneris non est violentior annis ;
Sic cita de paleâ flamma, brevisque venit.
Sæpè tamen lacrymæ pueris funduntur inultis,
Et cum non possint lædere, posse volunt.
Dulcè adeò vindicta malum est : minuitque dolorem
Lædendi studium ; sumptaque pœna placet.

Cur ſenibus furit ira minus? quia ſcilicet ignis,
Et vigor, annoſo ſtipite, rarus adeſt.
Cum ſubit ira ſenes; trepidantia verba palato
Hærent: & geſtu res peragenda venit.
Quod ſi forte mali feriunt, baculove minantur,
Ultima tum vires exerit ira ſuas.
Mox velut in cineres ſopitus labitur ignis,
Sic ætate furor deficiente cadit.
Fæmina (grande malum) ſtimulis agitata furoris,
Vindictæ cupidas aptat acerba manus.
Scilicet hinc genus hoc Bacchas dixere furentes,
Penthea quas Regem dilaniaſſe ferunt.
Crede mihi, rarò didicerunt parcere læſæ.
Jure Hecubam fecit fabula priſca canem.
More canum triviis coëunt: latrare putares:
Totaque fæmineâ compita voce ſonant.
Cauſa levis ſatis eſt; ardent in prælia linguæ.
Siſte precor, ſi quis fortè viator ades.
Ecce ſubit torvâ violentior illa Medusâ;
Altera fert raptâ cominus arma colu.
Nec mora, turbati rapiuntur fronte capilli,
Nudaque ſubductâ brachia veſte patent.
Calcibus immixtis pugnatur, & unguibus uncis,
Læſaque jactatæ dantur in ora manus.
Et maledicta volant Ætnæis plura favillis,
Ut motant Briareus, Enceladuſque latus.
Hoc plebs more furit. Meminit matrona decôri.
Illa ſupercilio, cum ſubit ira, tonat.
Fulminat illa oculis, & longa ſilentia ſervat,
Verbaque majeſtas pondus habere facit.

Acrior

Acrior ira viris, & ad horrida promptior arma;
Odit verborum prælia: rebus agit.
Lite viri demptâ, faciunt compendia ferro,
Telaque pro verbis, ſcutaque pulſa ſonant.
Cum foret Æacidæ clypei ſucceſſor habendus,
(De merito judex Græcia tota fuit.)
Dicitur his Ajax, caſtris cum ſtaret Achivis,
Dulichium verbis increpuiſſe ducem.
Si dubia eſt virtus; clypeus jaciatur in hoſtes.
Qui poterit ferro quærere, victor erit.
Non Ithacus verbis mecum contendat Ulyſſes.
Marte probet: cur non, quæ petit, enſe refert?
Dixit, & aſpiciens, quam texit ab Hectore, claſſem,
Torva per idæas lumina volvit aquas.
Conticuitque; animo vocem indignante virili.
Magnum aliquid ſemper, quæ tacet ira, parat.
At tu fallaci nimium ne fide ſereno.
Non habet eventus pax violenta bonos.
Ille cavis vivax latitans ſub nubibus ignis,
Quo minimè credis tempore, fulmen erit.
Bella intus cædeſque ſonant, occultaque venis
Creſcit, & ardores colligit ira novos.
Ergo ubi, judicibus Danais, poſtponitur Ajax;
Atque Ithaci clypeum lingua diſerta tulit:
Ecce tacens, animoque tegens Telamonius iram,
Pectoribus ferrum, quà patuere, premit.
Tunc quoque jam moriens oculos contorſit in hoſtem,
Atque odium cineri juſſit ineſſe ſuo.
Tantum animo latitans valuit furor. Occidit Ajax,
Sigæâque cadit ſanguinolentus humo.

Nec minus occultis agitatur fæmina flammis,
Celat ubi ardores mens taciturna ſuos.
Tunc caput in patrem cæſi Philomela nepotis
Jecit, & eſt epulis turpiter ulta nefas:
Cum furor incluſus; raptæque injuria linguæ
Non habuit promptos, quos daret ore, ſonos.
Dum potuit Medea loqui, moderatius arſit.
Suſtinuit natos perdere muta ſuos.
Quidquid celatur, nocuit magis: utile ſæpè,
Ædibus accenſis, pandere tecta fuit.
Flamma minùs laxata nocet: de carcere vires
Sumit, & impoſitum turbine jactat onus.
Fæmineâ tamen eſt conſtantior ira virorum.
Placari longâ vix ſolet illa die.
Ut citò mutatur, variiſque affectibus errat
Fæmina; ſic parvâ præterit ira morâ.
Firmius ingenium maribus natura, feroxque,
Propoſitique tenax pectus habere dedit.
Permanet in longos furor indelebilis annos,
Inque odium crebrò flamma virilis abit.
Ut ſemel hæc animos ſubiit, penituſque reſedit;
Omnia contemptâ, fœdera, pace ruunt.
Non ſatis utilitas, non commoda publica mentem
Flectere, non ratio, conſiliumque valent.
Pergama quis neſcit decimum cecidiſſe ſub annum?
Prælia cum luſtris geſta duobus erant.
Cur malè tot meſſes tardi pugnaſtis Achivi?
Non venit ad fortes gloria lenta manus.
Nam licet objecit pro caris pectora muris,
Cauſa moræ Danais non tamen Hector erat.

Oderat

Oderat impatiens Agamemnona læſus Achilles,
Oderat: hinc lentè diruta Troia fuit.
Pugnabant Danai; citharam pulſabat, & ultrò
Vindictæ ſtudio deſidioſus erat.
Ecce petunt claſſem, ſigæaque litora Troës,
Dardanias ratibus ſubjiciuntque faces.
Hector adeſt, animoque ferox inſultat Achivis,
Et victor multa cæde ſuperbus ovat.
Pelides ubi nunc? ubi nunc vulcanius enſis?
Olim ter ſtygio membraque tincta lacu?
Puppe ſedens aliquâ ſpectat certamina lentus.
O pudor! ô patriæ miles acerbe tuæ!
Ergo cum toto rabies dominetur in orbe,
Effectu variat, diſſimiliſque ſibi eſt.
Igne tument graviore viri: ſcintilla inventam
Parva movet: medium fæmina vulnus habet.
Hæc ferit ira reos: inſontibus illa minatur:
Hæc brevis eſt: longâ permanet illa morâ.
Illa, quod hoſtis abeſt, peregrinas fertur ad oras,
Audax longinquo pandere vela mari.
Illa palam gladiis, & apertis dimicat armis:
Cautior inſidias iſta latenter agit.
Hæc, quod vindictæ non eſt data copia, frendet:
Ira ſuum diris devovet illa caput.
Eſt quoque, quæ veſtes laceret furibunda, Deoſque
Non timeat vanis lædere velle minis.
Conſule præteritos, Romana volumina, faſtos,
Notaque ſacrilegi regna furoris erunt.
Hic, quia tempeſtas jactaverat æquore toto,
Auguſtas ſcopulis impuleratque rates:

Neptunum in numero vetuit censere Deorum,
Sceptraque cæruleo sustulit uda Deo.
Exhibiturus erat populo spectacula Cæsar
Ludicra, Romano conspicienda foro.
Ordinibus geminis geminum processerat agmen,
Promptaque erant pharetris aurea tela suis.
Undique gens excita novos visura triumphos
Venerat: ornatas flore tegente vias.
Jupiter immissis dirimit spectacula nimbis;
Festaque lux, casu, nubila tota fuit.
Impius excussis Cæsar petit astra sagittis,
Immeritum pharetrâ sollicitatque Jovem.
Credibile est lapsas Regem Petiisse sagittas.
Pars populi certè vulnera fronte tulit.
Ut semel hæc animos rabies excæcat ovantes,
Sidera vix alto tuta fuere polo.
Relligioque fugit terras exosa nocentes;
Et Pietas aris exulat; ore Pudor.
Aurea majestas templorum, atque aurea signa,
Vasaque sacrilegâ rapta fuere manu.
Nil adeò sanctum est, quod non violaverit ira.
Vix licuit tuto sceptra tenere Jovi.
Stulta Gigantei quis nescit prælia belli,
Cum tumidus cælo Pelion esset iter?
Enceladus, Briareusque, & vasto corpore Cęus
Stabant: pro telo, pars bona montis erat.
Centimanusque Gyges alto prædator Olympo
Ivit, & audaci terruit astra viâ.
Quæ fuit, ô vates, fingendi hæc monstra libido?
Dicite, si veri fabula pondus habet.

Dicite, quid validis pubes Ætnęa lacertis,
Ossaque Peliaco vertice pressa, velint:
An, quod habent magnas furor, atque insania vires,
Ista Gigantei corporis ossa notant?
Anne, quod impietas comes est adjuncta furori,
Fingitis in superos prælia gesta Deos?
At, nisi me sacrâ fallit caligine Phœbus,
Judicio vera est utraque causá meo.
Parcite divinos falsi damnare Poëtas.
Vera, sed injectâ plurima nube, canunt.
Tartara sic Orpheus, sic Dędalus aëra rupit,
Æquor Arioniæ sic domuere lyræ.
Nec tamen antiquos latuit sapientia vates,
Crede mihi, vulgo non penetranda canunt.
Discite, post cælo pulsos Jovis igne Gigantes,
Difficiles ausis turpibus esse vias.
Discite, sacrilegæ post improba prælia turmæ,
Opprimat auctores ut gravis ira suos.
Ter tonuit Jovis alta domus, tria fulmina misit:
Enceladus contrà ter ferus arma tulit.
Fulminis at quarti percussus creditur ictu
Trinacriæ victum supposuisse latus.
Neptunus scopulis Ægæona vinxit acutis,
Naufraga quem vasti verberat unda maris.
Porrectusque jacet volucres passurus edaces,
Infernâ Tityus præda perennis aquâ.
Talibus exemplis subjectus dicitur orbis,
Et sua majestas tuta fuisse Jovi.
Quid tamen ista juvant? nova nos in tela rebelles
Surgimus, & cælo gens inimica sumus.

Arma laceſſito furor infert cæcus Olympo,
Noſtra profanatos nec timet ira Deos.
Trita, frequenſque via eſt, teſtes aſciſcere Divos
Criminis, & Superis perfida verba loqui.
Sub pedibus legeſque jacent, Rectumque, Piumque:
Imperium, exactis legibus, ira tenet.
Hæc docet, audaci perjuria dicere linguâ:
Hæc docet, aſperſas ferre cruore manus.
Imperat illa faces alienis addere tectis,
Raptaque nocturno præmia ferre dolo.
Regibus hæc aconita parat, Bacchumque nocentem
Inficit, & gemmâ mixta venena natant.
Illa etiam natis contemnere juſſa parentum
Suaſit, & in fratres fratribus arma dedit.
Bella furor Thebana movet; primique parentes
Fleverunt viduæ funera prima domûs:
Cum fratrem antè aras maxillâ crudus agreſti
Perculit, & vindex ivit ad aſtra cruor.
Iſta quidem noſtri primordia peſſima mundi,
Et nova privati bella fuere laris.
Heu! quantum exemplum nocuit! diſcordia vires
Sumpſit, & hæredes inficit atra ſuos.
Lite vir & conjux, verbiſque procacibus ardent,
Inque odium pietas conjugialis abit.
Læſus amor fractis quærit divortia telis;
Quam cuperet ſocii vincla ſoluta thori!
Jurgia ſuccedunt: utinam quoque verbera ceſſent!
Quæque vetant clauſæ plura videre ſeræ.
Hic quia natali fratrem præceſſerat uno,
Arguit, & verbis imperioſus agit.

Majori

Majori parêre minor negat : insonat omni
 Pugna domo , & tardè conciliatur amor .
An similis silvis rabies reperitur in altis ?
 Suspicor ingenium mitius esse feris .
Non furor hic catulos sub eâdem rupe jacentes
 Cogit in alternas unguibus ire jubas .
Cætera qui vastant, deprædanturque leones,
 Mutua concordi fœdera pace colunt.
Nos tamen , enixa est partu quos mater eodem ,
 Non pudet in proprium vertere tela genus .
Non scelerata pudet committere prælia dextris ,
 Et consanguineis cædibus ire truces .
At Solem puduit, dum currus vertit in ortum ,
 Noxque Thyesteas occulit alta dapes .
Quodque nefas ausa est tectis Philomela sub altis ,
 Devovet , & serò post sua fata gemit .
Quid privata cano ? velis majoribus ire
 Convenit : ecce parat Regius arma furor.
Odrysius sine lege furens , sine jure Tyrannus ,
 Perfida , neglecto fœdere , bella movet .
Jam vires Asiæ , & gaudentes sanguine Parthos ,
 Et Tanaim , & Nilum sub sua signa vocat .
Hei mihi ! quam largo dirimetur sanguine bellum !
 Oppida quot longo Marte perusta cadent !
Ille quidem Europam prædari barbarus omnem
Ardet , & Austriaca tollere sceptra domo .
Quà properant , mæstis collucent omnia flammis ,
 Arvaque , pro rastris , ungula pulsat equi .
Ense senes , puerique cadunt : captiva juventus
 Ducitur : accipiunt barbara vincla manus.

Ira præit, comiteſque Nefas, Fraudeſque ſequuntur,
Sibilaque anguiferis longa dedere comis.
Parthe quid exultas? cauſæ Deus ultor iniquæ
Imminet, & lævum Mars tuus omen habet.
Ecce laceſſitus juſtiſſima prælia Cæſar
Conſeret, & Superos ad pia bella trahet.
Parcite Dii, noſtroſque duces ſervate ſecundi.
Criminibus vacuas proſit habere manus.
Auguror: Eoæ flebunt ſua funera matres.
O quantâ furor hic clade piandus adeſt!
Inſonuere tubæ: concurritur. Hei mihi quantis
Funeribus tardas continet Iſter aquas!
Sed tamen hinc aquilas video ſuperare minaces,
Inque Scythas belli grande reclinat onus.
En Bavarus, Lotharuſque Duces fugientibus inſtant,
Inque acies pronas haſta Latina volat.
Gratia Diis, domuique tuæ mitiſſime Cæſar.
Principe te, noſter Dravus, & Iſter erunt.
Tu tibi ſic ſimilem videas adoleſcere prolem,
Ut per pulchra ſui facta parentis eat.
Deque tuis cingas natorum tempora lauris.
O! pars ſit voti nulla caduca mei!
At vos præcipites in perfida bella Tyranni,
Nequidquam in vanas impulit ira minas.
Tot cæſæ Mavorte acies, populataque flammis
Arva, tot in ſubitos mœnia verſa rogos:
Tot deſolatis ſquallentia rura colonis,
Telaque, & in timidas vincula jacta manus:
Omnia ſunt culpæ, monumenta perennia veſtræ.
Tot ſcelerum facies ira cruenta parit.

Atque utinam Eois furor hic mansisset in oris!
Cur tamen & nostris finibus arma sonant?
Parcite Christiadum populi, gladiosque cruentos
Ponite: sat nostri sanguinis ensis habet.
Quid fraterna juvat toties in bella coire?
Ite per Euxini litora capta maris.
Ite per & fines Asiæ, Solymęaque regna.
Hic pretium justi nobile martis erit.
Palmiferum nemus, & Superis quoque cognita tempe,
Et juga, cælestes quæ tetigere pedes.
Et trepidus, jam nunc turbato flumine Nilus,
Quasque Oriens vobis abstulit orbis opes.
Vana precor. Nostro gliscit discordia mundo,
Et furor ex omni prælia parte movet.
Hinc tonat impulsis iratum classibus æquor;
Puppibus illisis saxa Britanna sonant.
Mille rates coëunt, & rostris rostra lacessunt,
Decolor & fessis Nereüs errat aquis.
Quæque olim parvis fidebat currere remis
Gallia, jam ponto maxima vela parat.
Parte aliâ torvi quatiuntur cornua Rheni,
Et malè fert dominos utraque ripa novos.
Nec Latiis Martem licuit vitare colonis,
Iraque trans Alpes agmina celsa movet.
Sæpè Pyrenęi rubuerunt sanguine montes;
Nostraque vix pacem Belgica novit humus.
Nulli tuta quies. Cruor undique, & undique cędes:
Diminuunt vires mutua regna suas.
Quò tamen hic belli fervor? quid quæritur armis?
Jugera nempe soli paucula victor habet.

Hoc pretium pugnæ. Valeant enſeſque, tubęque:
Pax mihi, non amplo limite, tuta placet.
Non ego ſum, quem bella juvent; me propter Ibêrus
Prælia cum Gallo milite nulla geret.
Dives ero, nido modo ne ſubducta recenti
Ova mihi deſint, micaque pura ſalis.
Quemque prius duxit ſalientem linea piſcem,
Ille mihi prædâ divite major erit.
Felices quibus iſta licent! ſed ſcilicet ira
Invidet, & Belgis inſidioſa manet.
Ut redeat pax alma tamen, mæſtoſque reviſat,
Miles & emeritum ſublevet enſe latus:
Non ideò totis fugiet regionibus ira.
Hæc etiam mediâ prælia pace movet.
Quid referam fractos civili turbine faſces,
Raptaque per longas membra cruenta vias?
Seditio ut populos in bella domeſtica movit?
Hoc Thebe, hoc periit Martia Roma modo.
Cæſaris aſperſit fuſus capitolia ſanguis.
Quis credat? Bruto vulnus ab hoſte tulit.
Tullius ille potens quondam, cervice reciſâ
Nunc jacet: hæc linguæ præmia Conſul habet.
Proh pudor! ex illis figuntur pallida roſtris
Ora, quibus trepidos juverat ante reos.
Nec Batavis deſunt exempla recentia terris,
Tractaque perque vias funera, perque domos.
Hunc furor infixo rapuit crudeliter hamo:
Illum ſaxa, citâ grandine plura, petunt.
Scuta foro, gladiique ſonant. Subit atria victrix
Turba: per ardentes effugit ille manus.

Exoritur

Exoritur clamor facibus per inania jactis,
Consulis & priscæ diripiuntur opes,
Et nihil intactum violenta licentia plebis
Præterit: immensum est singula velle queri.
Non mihi si missæ veniant Helicone puellæ,
Pegaseæque sacro fonte bibantur aquæ:
Totaque sic faciles subeant pręcordia Musæ,
Versibus ut cedat Græcia prisca meis:
Damna satis cæci valeam memorare furoris.
Materiâ vires uberiore cadent.
Confer in Jönio nascentes ęquore pisces,
Confer in Ascręis gramina nata jugis.
Adde vagos fluctus: numero vincentur, & iræ
Fertilior damnis noxia messis erit.
Herculeis cecidit pestis Lernęa sagittis,
Quamvis vulneribus cresceret illa suis.
Hæc nova millenis cervicibus Hydra renascens
Pullulat. Alciden da mihi, victus erit.
Ne tamen ex omni lateat vos parte venenum,
Indicio musæ nota sit ira meæ.
Noscere nunc labor est; post debellabimus hostem:
Si modo promissam Delius addat opem.
Vos quoque, qui sęvæ petitis solamina pestis,
Ante decet tanti discere damna mali.
Parte patent aliquâ; totis in viscera cultris
Ibimus: huc oculos vertite quisque suos.
Ira per obstantes properat lęsura propinquos,
Consiliumque odio vera monentis habet.
Nec refert geminæ suasurus fœdera parti,
Sollicitus pacis conciliator eas.

Vidi ego pugnantes ſtricto concurrere ferro:
Nullus & in populo, qui prohiberet, erat.
Scilicet in medios qui ſe projecerit enſes,
Mutua dum prohibet vulnera, læſus abit.
Utque agitur cæco pulsâ ratione tumultu,
Omnibus obſcuras injicit ira manus.
Cambyſes Syriis uncas præcidere nares
Juſſerat, atque imis tollere labra genis.
Grande nefas! tamen in captos ita ſæviit hoſtes.
Poſt ferus ipſe ſuis non minor hoſtis erat.
Æthiopum populi tumido parere Tyranno,
Juſſaque longinqui ferre tributa negant.
Hos procul à Perſis Indus ſubmoverat amnis,
Tutaque ab ingenio gens erat illa loci.
Cambyſes fremit impatiens, amenſque repulsâ
Æthiopes ſubito perdere marte parat.
Jamque ingens nigros exercitus ibat ad Indos,
Quò tulerat vires Perſia tota ſuas.
Quò ruis imprudens? regio caret illa colonis.
Quà properas, denſis montibus aret humus.
Non Cereris, vitiſve ferax; non gramina tellus
Ulla, nec errantes parca miniſtrat aquas.
Parce ſine annonâ temeraria bella movere.
Utilior votis proxima meſſis erit.
Differ opus; mora ſæpè juvat. Declivior annus
Contrahit, autumno jam properante, dies.
Per tamen arentes exercitus ivit arenas.
Præbebant inopes pabula rara viæ.
Prima fames frondes, virgultaque mollia quærit.
Qui poterat ficum carpere, dives erat.

Carduus, urticæque graves, tribulique, rubique,
Et coria ignoto mollia facta lacu:
Ultima, post glandes miseris alimenta fuerunt;
Pellebant avidam putria stagna sitim.
Pars leto cecidere: fugæ pars terga dederunt.
His quoque vix macies ossa perusta tegit.
Funera movissent alios, cladesque suorum.
Rex tamen incultis montibus urget iter.
Sortirique ferus mandat, decimumque necari.
Impia fatales accipit urna notas.
Sortibus eductis, cecidit pars icta securi:
Vitam pars, comitum morte, superstes alit.
Quis non has epulas voluit postponere fato?
Hei mihi! quam multis vota fuere mori!
Instat adhuc cœptis, laniatâ parte suorum,
Dirus, inhumanis barbariorque lupis.
Sed timuit ne sorte datâ traheretur ad urnam.
Hoc rabies uno victa timore fuit.
At vos, quid furiæ valeant, hinc discere cautos
Convenit: alterius dulce valere malo est.
Hostibus elapsis, in proxima sævit Erinnys.
Sæpius à socio vulnus amicus habet.
Scilicet ut nullo discrimine fulmina lædunt,
Ut feriunt flammis obvia quæque suis.
Utque trahunt magnæ nimium vicina ruinæ,
Læsaque pars damnum proximitate tulit:
Sic procul à cæco, moneo, procul este furore.
Quæ manet: exitium turba propinqua feret.
Annæum juveni conjunxerat aula Neroni.
Illius hic Princeps: ille magister erat.

Uſus amicitię magnus; Senecamque docentem
Audiit; hinc mores compoſuitque ſuos.
Atque utinam ſeros probitas manſiſſet in annos!
At mala principiis obſtitit ira bonis.
Illa peregrinas Annęum miſit in oras.
Hunc procul à Latio Corſica cœpit humus.
Quid tibi nunc virtus, pręceptaque mitia proſunt?
Iram quid domitam legibus eſſe tuis?
Quid laudata juvat clementia? pelleris exul.
Officio merces redditur illa tuo.
Sed tamen exilio gaude, neque reſpice Romam.
Eheu! quam multum ſanguinis illa bibet.
Proximus ut quiſque eſt, ita Cæſaris ocyus armis
Occidet, atque iræ victima prima cadet.
Te quoque, ſi redeas, lictoris ſica cruenti
Balneaque humano plena cruore manent.
Quin etiam, ut fama eſt, materna cæde Tyrannus
Haud timuit diras commaculare manus.
Scrutatuſque uterum, ſpirantibus auſus in extis
Quærere, delituit quo puer ante, locum.
I nunc, aude aliquem meritis ſperare favorem,
Teque piis tutum moribus eſſe puta.
Quid potuit nato conjunctius eſſe parente?
Et tamen à nato vulnera mater habet.
Scilicet arma magis quam fœdera novit, & ira
Ipſa patrocinii jura caduca facit.
Nomina Amicitiæ, Fidei, Pietatis, Amoris,
Barbara ſunt: nec, quo ſe tueantur, habent.
Creditur hoc etiam? poſt fata cruenta ſuorum,
Ipſe ſuum rupit barbarus enſe latus.

Hoc

Hoc eſt, quod Superi contorquent denique fulmen.
Hic Jovis, Enceladus, vindicis igne jacet.
Iſtos juſta petit, cælo victore, Gigantes
Pœna, nec auctores deſerit ira ſuos.
Fulmina ſunt, cæcâ preſſi caligine ſenſus:
Fulmina ſunt, furiis mens agitata novis.
Fulmina ſunt, actum propria in præcordia ferrum.
Hos furor eventus ſanguinolentus habet.
Vindice, crede mihi, rarò caruere furentes;
Caſus & aut illis, aut Deus ultor adeſt.
Finge tamen nullo pœnæ terrore teneri:
Iraque ſecurum præſtet ab hoſte latus.
Vindicibus careat furor, & dominetur inultus:
Te timeant cuncti: nullus ad arma vocet.
Quam tamen hoc miſerum eſt, Pœnorum more leonum
Vivere, nec vacuas cædis habere manus?
Volvere terribiles oculos, ſemperque minari
Prælia: ſollicitis omnibus ire trucem:
Fœdus amicitiæ violare; odiſſe propinquos;
Mitia non aliquo tempore verba loqui?
Vindicta, exilium, cędes, tormenta, catenę,
Occurrunt animo nocte, dieque tuo.
Quacumque ire paras, tacito te devovet ore,
Et fugit ut rabidi vulgus ab ore lupi.
Sive lares petis ipſe tuos; timuere propinqui:
Sive forum; trepidi muta figura fori eſt.
Curia te refugit tumidum, ſociuſque ſenator
Feſtinat lateri cautus abeſſe tuo.
Omnibus exoſus, faſtidituſque recedis,
Atque hilares mortis ſpes facit una tuæ.

Hæc facies rerum exterior. Crudelior intus
Hoſtis adeſt, animæ pax violata tuæ.
Terroreſque, fugæque, & ſomnia plena tumultu,
Et ſemper pavidi, corde micante, metus.
Sive cibos caperet ſiculus conviva Tyrannus;
Horruit appoſitis mixta venena cibis.
Seu peteret ludos; circum fulgentibus armis
Stipabat timidum denſa corona latus.
Omnia pertimuit: barbam, tonſore remoto,
Quis credat natas ſubſecuiſſe patri?
Hæc comes it trucibus juſtiſſima pœna Tyrannis,
Ut timeant jugulo tela parata ſuo.
Ipſe ſibi eſt animus tortor; ſincera voluptas
Exulat, & nuſquam candida tota venit.
Qui nocuit reliquis, qui fœdera ſanguine rupit,
Cogitur exemplis anxius eſſe ſuis.
Cur lupus, & ſævi condunt ſe montibus urſi,
Audet in humanos agna venire ſinus?
Nempè quod hæc mitis: noceant mortalibus illi:
Hæc ſit pacis amans: hi fera bella gerant.
Reſpice pallentem fraterna cæde Cainum,
Ut procul à patrio cogitur ire lare!
Quò ſcelerate fugis? quid devius orbe vagaris?
Non poteris furias effugere ipſe tuas.
Te licet occulto tellus tegat ima receſſu:
Hoſtis, qui timidum terreat, intus erit.
Cętera prætereo nocituri damna furoris.
Ingenio lector concipe plura meo.
Adjice, quæ proprio doluiſti doctus ab uſu.
Quiſque ſibi teſtis candidus eſſe ſolet.
Quò melius morbos animi perſpexeris ægri,
Fortior hòc priſci vulneris ultor eris.

DE IRA LIBER III.

REMEDIUM IRÆ.

Emina cum cauſis, & damna ſecuta furorem,
Materies numeris bina fuere meis.
Jam medicina juvet; jã vulnera tollere tempus;
Jam melior partes, Muſa, medentis age.
Si potuit vetiti quondam Præceptor amoris,
Quod cecinit, ſerò velle periſſet opus:
Quoſque Cupidineis malè ſparſerat artibus ignes,
Utiliter fuſis obruit auctor aquis:
Cur ego non alios tentem ſuperare furores?
An minus Idaliis ignibus Ira nocet?
Illa tamen monſtris caput altius omnibus effert,
Illa ferox noſtro ſanguine bella gerit:
Cumque pigro ſerpant contagia cętera morbo,
Emicat, & nullas fert violenta moras.
Pugna gravis ſupereſt. Procul hinc diſcedite inertes.
Hoſtibus à magnis gloria magna venit.
Jam litui ſonuere: vocor ducturus in hoſtem
Agmina. Quiſquis ades, corripe tela manu.
Ecce ſubit, ſtygiis egreſſa paludibus, ardens
Bellua, vipereas Ira ſoluta comas.
Neve parum poſſis cognoſcere, reſpice vultum:
Dimidium palmæ, cognitus hoſtis, erit.
Quò fugis? Haud animum timeas firmare tuendo.
Tota ſub aſpectus Ira vocanda tuos.
Igne micant oculi, turgent ſuffuſa veneno
Pectora, mugitu guttur & ora ſonant.

Spuma cavos, ſanieſque pererrat candida rictus,
Formaque neſcio quid grande minantis habet.
Huic comes it ſocio properans Inſania paſſu,
Et regit incertæ ſola ſororis iter.
Subſequitur Vindicta, neceſque & vulnera ſpirans,
Evomit in Superos impia verba Deos.
Hanc circum volitant Furiæ; quas, torva flagello,
Increpat, & ſtimulis Ira valere facit.
Capta ſubit Ratio, manibus poſt terga retortis;
Et trahitur ſciſſis Pax violata comis.
Læſaque Amicitia, & contemptis legibus Æquum,
Et Decor, & dura compede vincta Fides.
Ecce, velut torrens pluvialibus auctus ab Hœdis,
Devia, nec certis finibus, Ira ruit.
Quà properat, proſternit agros, & gramina vellit,
Ultricique ferit ſtantia ſaxa manu.
Non, ſtimulante fame, ſic infremuêre leones,
Antraque præcipiti deſeruêre fuga:
Nec ſic, quem telo vexat gladiator Ibero,
Taurus, ab excuſsâ cornua jactat humo:
Ut fremit & trepidis regionibus Ira minatur,
Longaque, ſubmoto fœdere, bella movet.
Prima fuit rabidum cognoſcere cura furorem;
Proxima, quâ monſtrum parte dometur, erit.
Si quid opis montes, ſi quid Parnaſſia tempe,
Si quid habent citharæ, Phœbe canore, tuæ:
Graminaque Aonidum rorantibus uda ſub antris,
Pegaſeæque fugax vena ſalubris aquæ:
Omnia nunc vires, ad opem, conjungite veſtras.
Non tenui magnum vincitur arte malum.

Et

Et tibi ſunt arcus, & ſunt tibi, Phœbe, ſagittæ,
Jonio conſtat quas valuiſſe mari.
Pythius & ſpiris nequiit vitare pharetram
Anguis, & hæc dextræ gloria prima fuit.
Adjice præteritæ monumenta recentia laudi,
Hæc nova præſidio bella gerenda tuo.
Delphica victoris prætexam templa coronâ,
Addet & ad feſtos hunc quoque Muſa diem.
Hæc ego: ſtridorem viſa eſt levis aura dediſſe:
Ante oculos Phœbus (non ego fallor) erat.
Non tamen ex humeris habilem ſuſpenderat arcum,
Tela quoque in vacuâ nulla fuere manu.
Sed citharam arridens digitis aptabat eburnam,
Atque ait; auſpiciis concidet Ira meis.
Illa tamen nullis madefiet ſaucia telis,
Nec feret optatam nervus, & arcus opem.
Cantus opem feret hanc; citharæque potentior ictus,
Quam pharetræ, longè tela vibrantis, erit.
Sit truculenta licet, fœtâque ferocior Hydrâ,
Scilicet obſequio carminis Ira cadet.
Æripedes olim domuerunt carmina tauros,
Hoſpes ut auratæ vellera vexit ovis.
Non erat aut galeâ, aut clypeo ſat tutus Jaſon,
Sat tamen Æſonides carmine tutus erat.
Carmine ſopivit vigilem Medea Draconem,
Qui poterat ſquamis vertere tela ſuis.
Diſce, novi vates operis, ſine vulneris ictu,
Pieriis Iram perdomuiſſe ſonis.
Non ego te Hęmoniæ contundere noxia terræ
Gramina, non jubeo Phaſidos arva ſequi.

Nulla veneficiis ponetur inanibus Ira ;
Innocui Phœbus carminis auctor adest.
Dixerat: Aonio leviter mea tempora ramo
Contigit , & celeri cessit in astra viâ.
Ergo age, quisquis ades, veteris quem pœnitet iræ ;
Qui cuperes turpi liber abire jugo:
Quem desiderium pulcræ tenet acre salutis ,
Votaque non omni languida parte jacent :
Ne pereas , pestisque malo dominante perennet ,
Accipe præceptis commoda certa meis .
Opprime , dum nova sunt , vivacis sulfura flammæ.
Maxima sunt tardæ damna futura moræ.
Vidi ego succensis affundi flumina tectis:
Flamma recens modicâ victa dehiscit aquâ.
Exiguo de fonte patens enascitur amnis,
Virgaque , non longo tempore , robur habet.
Credere quis possit quercum de semine jacto
Surgere ; quis Nilum fonte venire putet ?
Et tamen hæc latos jam porrigit æthere ramos,
Ille fluit septem conspiciendus aquis.
Utque novum veteri melius sanabile vulnus ,
Sic Iræ melior cura recentis erit.
Omnia principiis minimo curantur : at hora
Longior , est vitiis vulneribusque gravis.
Pectora cum primo fuerint agitata furore,
Si sapis , haud celerem ferre moreris opem.
Excutis intactâ nocituram veste favillam:
An minor est animi cura futura tibi ?
Ah ! miser, ignoras, in quanta incendia crescat ,
Obruta ni primis motibus Ira cadit.

Virus ab exiguo paulatim in viſcera morſu
   Serpit, & exitium læſa medulla trahit.
Prima ſit infirmos igitur ſuperare furores
   Cura, novus quiſquis miles ad arma venis.
Cum benè pacati ceciderunt pectoris æſtus,
   Effice ne fragili ſtet tibi palma loco.
Ne repetat pugnam, victus modò, fortior hoſtis;
   Militiæ faciet dexterioris opus.
Admonitu redit ira levi: ſi ſulfura tangis,
   Vivet: habet flammæ ſemina certa cinis.
Tu cave, quæ primùm læſerunt, mente revolvas,
   Immeritum nec te multa tuliſſe putes.
Nec tibi diſſidii cauſas, tempuſque, locumque,
   Nec tibi quæ fuerint verba, modumque refer.
Mens aliò vertenda nocens. Quid imagine gaudes?
   Tranſit in affectus iſta figura malos.
Nec tibi ſit mores, nec ſit tibi facta notare
   Alterius, qui te læſerit antè, labor.
Ut referas tibi vera, tamen magis illa nocebunt:
   Alterius culpa, eſt cauſa futura tuæ.
Non comites audi, raro meliora monentes,
   Vix aliquis partes conciliantis aget.
Non tu conſilii prætexas jura petendi;
   Has malè per rimas callida flamma ſubit.
Omnia lethęo ſunt perfundenda liquore:
   Palmam, qui poterit non memor eſſe, feret.
Atque ut plena tuis maneat victoria caſtris,
   Tutus & ex omni parte triumphus eat:
Ne pigeat propriis oculos advertere factis;
   Eripiat totos hæc tibi cura dies.

Tu tibi ſis judex, in te tibi collige teſtes;
Teque reum, quamvis non eris, eſſe puta.
Si benè te damnas, ſi cauſam litis obortæ
In tua convertis crimina, ſalvus eris.
Debita præcipuè eſt annis vigilantia primis,
Ut pater officii ſit memor uſque ſui.
Sedulus exploret mentes, fingatque tenellas,
Radiciſque malæ germina prima ſecet.
Parvus, & in cunis, vicit Tyrinthius angues:
Quis credat teneras hoc valuiſſe manus?
Poſt tamen & fulvos fertur ſuperaſſe leones,
Atque humeris cælum grande pependit onus.
Mollibus ex annis ſpes eſt cenſenda futuri.
Nobile depoſitum cura parentis habet.
Moribus invigilet pueri pater, & bona nutrix,
Venturique doment ſemen inerme mali.
Sæpè animos juvat imperio tentare paterno,
Interdum & ſtudio, quæ rogat ille, nega.
Pœnaque naſcentes iras moderata ſequatur.
Deficiet curâ prima favilla tuâ.
Cura, rudes virgas recto conſurgere trunco,
Spemque bonæ dominum meſſis habere, facit:
Vitibus & ſteriles detondet Cura racemos.
Luxuriat brevibus plenius uva comis.
Cura facit, dominis catulos parêre leonum.
Difficilè eſt canis juſſa dediſſe lupis.
Si tamen antiqui valuerunt ſemina morbi,
Et furor in capto pectore regna tenet.
Non ego te, quamvis valido pugnabitur hoſte,
Immemorem palmæ ponere tela velim.

Deſperare

Desperare nefas. Timidis victoria numquam
  Risit, & ignavas effugit illa manus.
Dum favet; & nulli turbant præcordia motus;
  Dum tibi tranquillæ tempora pacis eunt:
Collige venturæ medicamina providus iræ.
  Me duce, non ullum tempus abibit iners.
Optima prævertit morbum medicina futurum.
  Anticipa: tardam quis roget æger opem?
Præcipuè cum liber eris, curisque solutus;
  Quêis ferias hostem, sedulus arma para.
Quæris ubi invenias? Plutarchi perlege libros,
  Nec tibi sit Senecam consuluisse labor.
Cautus eris lectis, milesque paratior, illis:
  Hi tibi, quod fugias, quodque sequare, dabunt.
Quis vetet & nostros vacuum legisse libellos?
  Forsan & hic aliquid, quod juvet, esse potest.
Tu, cum sanus eris, menti modò singula sanæ
  Insere: præsidium, cum subit Ira, dabunt.
Improvisa magis feriunt mala: mensque, periclo
  Anxia præsenti, consiliumque fugit.
Cum furor invasit, serò præcepta petentur
  Mitia; quod faceres, antè docendus eras.
Te nunc Ira rudem, te nunc deprendet inermem,
  Vulneribusque tuis pectora nuda dabis.
Ecquis equo, volucri quando ruit ocyor aurâ,
  Vincula tum primum, frænaque sera paret?
Tunc decuit, cum mitis erat; cum carcere clausus
  Præbebat facili colla premenda manu.
Nunc vagus effræni fertur per devia saltu;
  Nec pondus, domini verba monentis habent.

Ecce

Ecce premit muros densis exercitus armis,
Obsidet & clausum pervigil hostis iter:
Stulte quid annonam medios inferre per hostes,
Præsidiumque tibi lentus, & arma paras?
Pacis opus fuit hoc. Quid inertia tempora damnas?
Tradentur ducibus mœnia victa novis.
Tu quoque venturæ victor domineris ut iræ,
In promptu galeam, scutaque miles habe.
Tu quoque fræna para: frænis fera monstra domantur.
Principium cladis libera colla dabunt.
Pessima libertas animis, ut pessima ponto:
Utraque res vinclis impedienda suis.
Provida litoribus natura coërcuit æquor.
Litora si desint, omnia pontus erunt.
Deucalioneæ testantur tempora Pyrrhæ:
Terra superfusis nulla patebat aquis.
Mens pelago similis: res utraque plena procellis:
Et suus est animis, & suus æstus aquis.
Litora quid dubitas rapidæ circumdare menti?
Injice veloci vincula sessor equo.
Et tamen ut mentes variant, variabimus artem:
Non quæcumque tibi vincla, sed apta, para.
Fræna quidem Phaëton, sed non tamen apta tenebat:
Eois cecidit non minus ille rotis.
Quæ medicina juvat reliquos, tibi sumpta nocebit.
Noscenda est morbi vis, & origo tui.
Nota tibi sensim tua sint mala: seu tibi fastus,
Seu stimulos Iræ subdere vina solent.
Sive dolor, minimique nocent incommoda morbi,
Curave difficilem, non moderata, facit.

Seu

Seu te libertas linguæ, fandique cupido
Abripit, & pacis jura fovere vetat.
Sive cupis ſapiens aliis, prudenſque videri,
Debeat ut ſenſus quiſque probare tuos.
Exploranda mali ſunt ſemina. Tum tibi leges
Scribere, tum menti ponere jura decet.
Ebrietas nocuit? facito convivia vites.
Diſſidium peperit lubrica lingua? ſile.
Da requiem curis, ſi fis moroſus ab illis:
Da ludo, ſi quæ crimina ludus habet.
Denique quidcumque eſt, animum quod læſerit ægrum,
Hac miſer, ut valeas, parte juvandus eris.
Pauca, ſed è multis aptiſſima ſelige: nec te
Propoſitis onera: ne grave ſidat onus.
Proximus huic labor eſt, tibi quæ ſatis apta putabis,
Singula ab eventu velle probare ſuo.
Crede mihi, faciet non ſola ſcientia ſanum.
Scire licet multis: qui facit, ille valet.
Plus tibi dat longis brevis experientia votis.
Hæc juvat, inque animos altius ire ſolet.
Certius ille minas, & ſaxa latentia ponti
Vitat, qui dubiâ ſæpè cucurrit aquâ.
Ille valet multo bellorum interritus uſu
Miles; ſub galeâ quem ſenuiſſe vides.
Segnities ſuperanda tibi eſt. Jam proſilit hoſtis;
Scuta cape, & validâ tela repelle manu.
Scilicet hærebis primos ad pectoris æſtus,
Et cupies animo poſſe favere tuo.
Et tibi vindictæ ſuccurrent mille figuræ,
Et fræni impatiens, pacis & oſor eris.

At niſi præceptis acceſſerit uſus honeſtis,
Utilius fuerat nil didiciſſe tibi.
Turpius ille cadit, qui, cum divertere poſſit,
Saxa ſuum prudens lædit ad icta pedem.
Æger es, & morbi præſens medicina paratur,
Quôque malum poſſis tollere, ſuccus adeſt.
Quid tibi profuerit lecto vicina reponi
Pocula, quæ trepido languidus ore fugis?
Ut valeas, timor hic ſucci ponendus amari.
Incipe: erit totus vincere prima labor.
Aſpicis ut ſolvunt patrio de litore claſſem,
Omnis in officio nautica turba ſuo eſt.
Carbaſa pars tollunt; pars pendula funibus errant:
Hic celer obliqui ſumma rudentis adit.
Portubus egreſſi nautæ per tranſtra quieſcunt.
Quod ſupereſt: navem ventus, & unda feret.
Principiis labor omnis ineſt. Enitere clivo
Culminis exigui: cætera prona via eſt.
Ergo ubi trux animus veteres meditabitur iras,
Incipe propoſitis addere facta tuis.
Viribus hic opus eſt; hic ô fortiſſime certa:
Difficilis parvæ pugna futura moræ.
Mox tibi prætendet victoria læta coronam,
Inque tuum venient laurea ſerta caput.
Et juvat exemplis animum ſtimulare priorum,
Iræ qui dominos impoſuere pedes.
Reſpice Socraticæ monumenta perennia vitæ.
His tibi de tenebris pars quoque lucis adeſt.
Nulla cui in toto fuerant commercia cælo,
Nec ſatis ætherеâ notus ab arce Deus.

Dicitur

Dicitur ille tamen, quoties præsenserat iram,
Verba levi solitus fracta referre sono.
Dicitur & pressis gestus breviasse lacertis,
Et modico passus corripuisse gradu.
Lumina quin etiam blando ridentia vultu,
Oraque compositæ simplicitatis erant.
Ipse Decor placidâ sensus statione tenebat,
Ipse Decor pulchro membra coacta situ.
Artibus his primo cecidit furor irritus ortu.
Artibus his victor quilibet esse potest.
Scilicet emoritur, cui non datur exitus, ignis,
Flammaque, concluso carcere, prima perit.
Non tamen his semper monitis parêre juvabit.
Sæpè habet eventus ira repressa malos.
Ipse vides magnos agitari sulfure montes,
Et validas turres flamma sepulta movet.
Si minor est; conclude, perit: si maximus ignis;
Liber ab effracto carcere victor abit.
Ipse levem poteris pariter superare furorem,
Vincere & invalidi semina prima mali.
Acrior exarsit solitò, atque exæstuat intus?
Ille furor verbis emoderandus erit.
Non solet à magno subitò subsidere vento
Fluctus; erit positâ lenior ille morâ.
Ergo ubi deprendes totis ardere medullis
Pectora, da morbo tempora parva tuo.
Tempore commotæ vis frangitur orta procellæ,
Sistitur indomiti tempore cursus equi.
Tempore quis nescit sævas mitescere Tigres,
Et juga paulatim ferre molesta boves?

Tempore te requiem jubeo ſperare furoris:
Maxima per vires concidet ira ſuas.
Hæc etiam eſt artis non cura noviſſima noſtræ,
Ne celer ad pœnas, quas dabit alter, eas.
Lentus ab offenſâ crimen punire memento.
Vindictæ ſpatium, cum ſubit ira, dabis.
Nam ferulâ, vultuque minax, & more furentis,
Alterius culpæ turpiter ultor eris.
Utilitas factum ſuadet memorare Platonis,
Cujus ab ingenio Græcia nomen habet.
Percuſſurus erat famuli data terga merentis,
Suſtuleratque avidâ lora parata manu:
Subſtitit, ut ſenſit motas violentius iras,
Formaque ceu domini percutientis erat.
Dum reus expectat pœnas, vindexque minatur;
Dum mora fit: vires fregerat ira ſuas.
O! quantum ulturo nocet indulgere furori!
Crede mihi, vindex non moderatus eris.
Creſcit, & egreditur fines properata decori,
Iraque ſupplicii neſcit habere modum.
Exiguum eſt, quod amice rogo. Non ſumere pœnas,
Te veto: quid modici temporis hora nocet?
Differ opus: lentè properat vindicta Deorum,
Nec veniunt celeri fulmina miſſa manu.
Æquior ad pœnam, judexque paratior ibis,
Pectora cum cæco tota furore vacant.
Grande moræ pretium: juſtâ pendentia lance
Crimina ſupplicium, quod meruere, ferent.
Offenſæ tamen interdum vindicta negetur.
Sæpè rei culpam diſſimulaſſe juvat.

Sæpius

Sæpius & veniam facilis concede roganti.
Tunc quoque concedes, cum rogat ille nihil.
Utque malus perſtet, pergatque laceſſere dictis,
Tu tamen excuſans mollia verba dabis.
Ardua res, fateor, verbis quoque mitibus uti:
Forſitan hinc artes corripieſque meas.
Si ſapies, ſint dura licet, præcepta ſequeris.
Ferre ſolet certam potus amarus opem.
Lacte leves morbi, & ſucco meliore juvantur,
Vulnus & exiguum faſcia mollis obit.
At quoties imæ vitium traxere medullæ;
Ut valeas, ferri durior uſus aget.
Saucius & ſectis patieris partibus ignem,
Et medici duras eſſe querere manus.
At tibi, quicumque es, dominæ qui ſubditus iræ
Servis, & longi temporis æger ades:
Non tua ſunt tenui leviter percuſſâ ſagittâ
Pectora; deſcendit vulnus ad oſſa tuum.
Cura gravis ſupereſt. Phœbo parete medenti
Tolletur medicâ carminis arte malum.
Carmine Jeſſides Regem placaſſe furentem
Dicitur, & cantu demeruiſſe ſuo.
Suſtulerat validis quatiendam viribus haſtam.
Ut canit, oblitâ decidit haſta manu.
Ergo ubi læſus eris, ne te malus auferat ardor,
Et cita vindictam concitet ira, cave.
Vel tu diſſimula, ſi clam peccaverit alter;
Vel pius ignoſcas crimina facta palam.
Nil tibi decedet; facto laudaberis iſto.
Accedet famæ gloria magna tuæ.

Maſcula vis animi ſurgentes tuta procellas
Audit; & ignavum, parcere nolle, putat.
Imperturbatæ felix conſtantia mentis
A Superis, Divûm munere, miſſa venit.
Forſitan hoc curas, ne prava licentia creſcat?
Ne capiat vires libera culpa novas?
Scilicet errores fovet indulgentia: nec te
Vindictæ ſtudium; ſed bonus ardor agit.
Hæc cave ne ſpecies, & amor te fallat honeſti.
Virtutis, vitium, ſæpè colore venit.
Celat auaritiam, qui prodigus eſſe veretur:
Fit petulans, ſi quis ruſticus eſſe timet.
A vitio tenui diſtat diſcrimine virtus.
Fallit, & arbitrio res eget illa gravi.
Dic mihi, quid ſolers aliena pericula curas?
Ad tua ſollicitas vulnera verte manus.
Cum tibi parta ſalus, cum te curaveris ipſe,
Alterius tutò cauſa ſalutis eris.
Nunc tibi, quod vincas in te, convitia præſtant.
Materies palmæ culpa aliena tuæ eſt.
Ni facis, iſta tuæ velamina callidus iræ
Addis, & ad flammam pabula cæca paras.
Et poteris validâ mentem ratione tueri:
Calliope cæcum non tibi monſtrat iter.
Tu modo quas artes Muſæ, quas dictat Apollo,
Ne ſine veliferos per freta ferre Notos.
Vel ſenior, vel par, anniſve minoribus impar
Hic, aliquo qui te crimine lædit, erit.
Si minor eſt; major congreſſus ſperne minores,
Victaque contemptu turba ſit ima tuo.

Jupiter & turres, & montes percutit altos;
Prætereunt humiles fulmina celsa casas.
Aspice nobilium certamina lenta leonum,
Detractant magnæ bella minora feræ.
Securas venit acris equi latratus ad aures,
Ungulaque immissos non ferit unca canes.
His licet exemplis convitia vana minorum
Spernere: te gravitas, quæ tueatur, erit.
Parcere nec dubita senior juvenilibus annis:
Ætatis memorem te decet esse tuæ.
Turpè senem verbis contendere: parce moveri:
Non levitas canis convenit illa tuis.
Si matura tamen juvenem te corripit ætas,
Perfer: habent anni jura minora tui.
Seu meritis annisque pares ad bella coitis;
Accipe, quâ superes fortior arte parem.
Major eris. modo cede prior: qui vincitur irâ,
Deterior vitio redditur ille suo.
Sic tibi, quisquis erit verbis mordacibus usus,
Ad veniam, facilem monstrat Apollo viam.
Esto reis facilis; prodest favor ille duobus:
Ipse tui victor, victor & hostis eris.
Ille graves fuerat qui proruptūrus in iras,
Exemplo discet mitior esse tuo.
Utile consilium, teloque potentius omni;
Obsequio mentes flectere velle feras.
Rupibus, impulso mucrone, recanduit ignis:
Mollibus in lanis ictus inanis erit.
Aspicis ut stimulis sonipes vexatus acutis
Per juga sessorem, per cava saxa ferat?

Idem

Idem deductâ per colla ferocia palmâ
 Substitit, & domino paruit ille suo.
Parva juvant. Hostem blando prior ore saluta,
 Viceris: extinctas sentiet ille faces.
Sæpè nocens longos odium tenuisset in annos:
 Principium pacis causa minuta dedit.
Fac possis tria verba loqui, sint mixta querelis
 Illa licet: verbis conciliatur amor.
Obdurant animos inimica silentia: nec jam
 Quà subeant furtim fœdera, rima patet.
Effice jucundo pereat discordia risu,
 Redde propinanti dulcia vina manu.
Proderit atque animi sensus, irasque fateri;
 Non etiam causas exposuisse veto.
Asperitas absit tantum, similisque dolenti
 Objice, quæ verbis diluat ille suis.
Ut benè se purget, de te quoque pauca queretur,
 Et referet rixæ verba molesta tuæ.
Læsus uterque fuit? veniam concedet uterque
 Pronius; ad pacem mutua culpa facit.
Tardius ignoscet, qui totum crimen in hostem
 Conjicit; errores dissimulatque suos.
Irasci se jure putat, quem læserit alter
 Immeritum: ipse tibi fac videare nocens.
Ira reum te sola facit; si cętera desint,
 Indicium culpæ est hæc satis una tuæ.
Hæc meruit pœnas: in te licet esse severo:
 Quæ fuit, ultrices sentiat ira manus.
Hoc genus, hoc studium vindictæ suadet Apollo.
 Dii faciant vindex strenuus esse velis!

Quilibet

Quilibet ex facili eſt alieni criminis ultor;
Qui ſua ſuſtineat plectere, rarus erit.
Et tamen irato pœnæ tibi proderit uſus.
Cautos pœna reos, ne recidantque, facit.
Longius errantes, procul & venatibus actos,
Ire docet gyro, pœna, minore canes.
Hæc duræ cervicis equum, quondamque rebellem,
Arbitrio domini frena tenentis agit.
Sit moderata tamen, neque culpam limite lato
Tranſvolet: immodico multa rigore nocent.
Quæ poteras ſuccis, curas malè vulnera flammis.
Viribus, & culpæ pœna ſit æqua tuæ.
Quem teneas, tibi Muſa modum juſtiſſima monſtrat.
Non ego te flagris terga notare velim.
Nuda nec excuſſis moneo contundere pugnis
Pectora, nec duro lædere poſte caput.
Suppoſitove breves ſomnos corrumpere ſaxo,
Nec caput immundis ſpargere pulveribus.
Mitius ingenium Muſis. Tu veſpere ſero
Antè oculos cenſor facta diurna refer.
Tum tibi ſuccurrat numerum cenſere furoris,
Sævierit quoties ira, quibuſque modis.
Nec lacrymæ deſint; ſed conſcia ſidera flentis
Aſpiciant vigiles immaduiſſe genas.
Pallidaque auſterus ſubeas jejunia vindex,
Et poterit miſeram lympha levare ſitim.
Si fortuna ſinet, ſtipem largire roganti,
Et tua munificâ crimina plecte manu.
Proderit ambobus pœna hæc, inopique, tibique;
Cautior ære dato: ditior alter erit.

H Hac

Hac tibi præteritus ratione piabitur error.
Supplicio ſenſim concidet ira tuo.
Aſpicis incultâ tribulos exſurgere glebâ ;
Terra bonas meſſes vomere læſa dedit.
Hic labor agricolis. Animi tibi cura colendi
Contigit : ingenii nobilioris opus.
Surgit & hic ſpinis furor enutritus acutis,
Pectoribuſque tuis tetra venena virent.
Incute, quid dubitas ? radicibus incute ferrum,
Perdenda eſt forti meſſis iniqua manu.
Quantum animo parcis, pœnaſque ſubire recuſas;
Tantò radices altius ira jacit.
Hic juvat immitem, juvat ô ! juvat eſſe ſeverum !
Si ſapis, hic Minos, hic Rhadamantus eris.
Quòque magis valeas, tetræ mala plurima peſtis,
Damnaque erunt animo cuncta videnda tuo.
Improbus immerito furor inſultavit amico,
Et memini æternos me violaſſe Deos.
Nec timuit furibunda manus propellere menſam,
Et cava ſunt tumidâ pocula jacta manu.
Cauſa quoque ambigui nuper fuit ira duelli,
Paxque mihi fuſo ſera cruore ſtetit.
Adde graves morbos, & ruptas ſanguine venas,
Utque fero reſtet nullus in ore color.
Dii faciant ! mediâ ſpeculum tibi detur in irâ.
Gorgonis anguicomæ forma futura tua eſt.
Hæc tot damna pati miſeris placet ? heu ! grave ſævæ
Servitium dominæ, quam bona nulla juvant !
Dulcius eſt ſervaſſe fidem, coluiſſe propinquos,
Tempora jucundis ducere blanda jocis:

Pace

Pace frui; qua non ſuperis formoſior oris
Eſt Dea, nec cupido gratior ulla mihi.
Hæc mihi contingat; non conchas litoris Indi,
Non querar exiguo marmor abeſſe lare.
Me mea paupertas ſuprà Regumque triumphos,
Sublimemque ſuper ſceptra cruenta feret.
At vos purpurei multo jam ſanguine Reges,
Noxia perpetuâ claudite bella ſerâ.
Nutibus à veſtris felicia ſęcula pendent.
Nil, dare quod poſſint, Numina majus habent.
Pace data, noſtris fugient quoque cordibus iræ.
Hac ego vos tantum conditione rogo.
Fallor? an à dextro Concordia riſit Olympo,
Paxque coronatas conſtitit ante fores?
Lite vacent aures, inimicaque jurgia ceſſent:
Pectoribus fidus vincula nectat Amor.
Pulſa Fides redeat, redeant Æquumque, Pudorque,
Ferrea cum veſtris bella valete tubis.
Fœdera qui rupturus ades, procul exul agaris;
Inter & infames ſit tibi rixa lupos.
Hoc tu ſupplicium refugis? data fœdera ſerva.
Artibus hoc noſtris poſſe docendus eris.
Forſitan incautus verbo te lædet amicus,
Poſcentive citam ferre negabit opem?
Crede gravem ſubitâ curarum mole teneri,
Nec cupidum rebus poſſe vacare tuis.
Utque vacet; certè mentis, vel corporis ægri
Hunc aliquâ læſum parte dolere, puta.
Atque priora refer tibi quæ benefacta, tuiſque
Contulit: hæc memori mente tenere decet.

Tot bona delicto vileſcent turpiter uno,
Culpa recens ob quæ diſſimulanda fuit.
Quis furor eſt, rigido pomaria lædere ferro,
Unus ſi vacuus fructibus annus eat?
Tot prius Autumnis curvis pendentia ramis
Legiſti facili grandia poma manu:
Et tibi larga Ceres fœcundis munera glebis,
Exhauſtoque dedit pinguia grana ſinu.
Horrea cum multas cepere capacia meſſes,
Da requiem feſſo, dure colone, ſolo.
Ni facis, ingratus, meritòque voceris avarus,
Quæque prius data ſunt, perdere dignus eras.
Lancibus hæc libraſſe decet. Quis crimine in uno,
Si quod erat, culpam diſſimulaſſe neget?
Si numerent alii factorum errata tuorum,
Moribus invenient plura notanda tuis.
Munera ſi numerent, quæ tu conceſſeris illis,
Invenient parcâ non data multa manu.
Chriſtiadum hæc populis canimus. Si Beſſus, & atræ
Parthus amans cædis negligat iſta, feram.
Fas mihi conjugibus certas quoque ponere leges.
Poſtremum hoc vati Muſa ſecundet iter.
Vos ô! conjuncti vinclo propiore parentes,
Vivite concordi fæmina, virque thoro.
Fœdus in æternum quondam veniſtis amantes;
Tranſeat ad canas pax, ſine lite, comas.
Et tibi ſi qua loquax, linguæque volubilis uxor
Contigit, ignoſcas; rara ſilere poteſt.
Non tibi contingit ſoli; communia ſexus
Crimina non cautæ garrulitatis habet.

Hoc

Hoc illis natura dedit, ſtudiumque regendæ
Prolis, & ornandæ cętera cura domûs.
Vos decet hæc tolerare viri, neque ducere magni.
Diluite appoſito verba moleſta mero.
Sunt fora, ſunt comites, ſunt & commercia vobis
Publica, ſunt patrii pinguia rura ſoli.
Aut vos venandi ſtudium, ſtudiumve colendi
Ruris habet, longæ gaudia blanda moræ.
Pars quota vos horum patitur coluiſſe penates?
Nempè graves curas otia mixta levant.
Uxor ſola lares, ſemperque domeſtica ſervans
Limina, privatis ſedula rebus adeſt.
Illam ſollicitæ circumſtant undique curæ,
Et ſemper cauſas, undè queratur, habet.
Si tamen illa viro fuerit moroſior ęquo,
Nec potuit linguæ fręna tenere ſuæ:
Non ego propterea furibundum torva minari
Prælia, nec manibus bella movere velim.
Quiſque ſuam norit; variis juvat artibus uti.
Fęmina non uno quæque regenda modo.
Sæpè levi pacem poteris componere riſu:
Sæpè ſupercilio concilianda venit.
Proderit & ſimulare iram, ſimulata juvabit;
Concidet ad faſtus garrula lingua tuos.
Aut hac, aut aliâ pax eſt revocabilis arte.
Hac tibi, conjugii, lege ſubitur onus.
Quod ſi fortè truci mulier malè juncta marito es;
Accipe non dubiam vera monentis opem.
Nulla quidem vobis Latiæ commercia linguæ;
Qui tamen hæc cupidis reddat, amicus erit.

Ingenium, moreſque viri cognoſcere nuptæ
  Cura ſit, & cautè tempora quæque notet.
Quid placet, lædatque virum; quæ cauſa furentem
  Incitet, orta quibus vel cadat ira modis.
Venerit ille foro ſucceſſu triſtis inani;
  Tu quoque, ſucceſſu res caruiſſe, dole.
At ſi lęta redux narraverit, annue lætis,
  Nec dubita vultu gaudia ferre tuo.
Huic caput, aut ſubitâ doluerunt pectora tuſſi?
  Fac tua ſollicitus contrahat ora timor.
Veſpere forſan abeſt ſolitâ tibi tardior horâ?
  Quis labor eſt parvæ tædia ferre moræ?
Penelope lentum, tamen expectavit Ulyſſem,
  Dicitur & reditu læta fuiſſe viri.
Ille quidem fertur luſtris erraſſe duobus,
  Lapſaque jam totidem tempora Martis erant.
Te querulam facient dilatæ tempora cęnæ,
  Debeat ut rugas ille videre tuas?
Quid? quod & invitus, ſic re cogente, moratur?
  Quid? quod amicitiæ lege coactus abeſt?
Eſſe poteſt juſtæ, fateor, tibi cauſa querelæ,
  Si nocturna malus tempora luſor agat.
Ebria ſi multo referat veſtigia Baccho,
  Neglectæ ut veniat certa ruina domûs.
Limine ſi tamen hæc abſunt incommoda veſtro,
  Cauta leves culpas diſſimulare potes.
Dii facerent nuptis prudentia major adeſſet!
  Sentirent faciles in ſua vota viros.
Carpere diſce tui non omnia facta mariti,
  Pax erit, & totâ pręlia nulla domo.

Quæritis

Quęritis Andromachen cur miles amaverit Hector?
Ceperat hæc mira calliditate virum.
Ille ferox Danaos quoties properabat in hoſtes,
Cervici galeam quæ daret, uxor erat.
Illa leves juſto ponebat in ordine criſtas,
Aureaque adſtantis fręna tenebat equi.
Ominaque adjiciens felicis proſpera pugnæ,
Placabat patrios thure, meroque Deos.
Sive redux cęſo referebat ad hoſte triumphum,
Victori conjux exuit arma viro.
Multaque de ratibus, magnoque rogabat Achille,
Ut fuerit primo claſſis aduſta ſalo.
Quid faceret Pyrrhus, quibus & Menelaus in armis
Imbelli dederit mollia terga fugæ.
Bellaque laudabat victoris & arma mariti.
Hectoris hac potuit pectus ab arte capi.
Andromache eſt imitanda tibi; placituraque mores
Cauta viri, referas moribus ipſa tuis.
Gaudet amor ſimili: neque nigris candida corvis
Pectora formoſus jungere curat olor.
Vos quoque conjugii communia pignora fratres,
Cognati memores ſanguinis eſſe decet.
Ut pugnent alii, certè vos fœdera jungunt
Arctius, & nodo corda potente ligant.
Vivitis ex unâ duplices velut arbore rami,
Unaque vos radix, ſuccus & unus alit.
Vos decet, ex utero genuit quos mater eodem,
Fructibus ut rami, moribus eſſe pares.
Nec violata prius, nec adultera vos tulit arbor
Degeneres; & fraus inſitionis abeſt.

Vivite

Vivite ſic, ut ne pigeat genuiſſe parentes,
Et cupiant uteri pignora nulla ſui.
Viderit ara ſemel diſcordes currere fumos:
Hæc vetus, & mundi rixa recentis erat.
Nunc tamen ut ſęcli fulſit melioris origo,
Numinis & cunas ducere cœpit Amor:
Cum puerum optatæ referentem tempora pacis
Sidera miſerunt; læta recepit humus:
Barbarus an quiſquam renovati fœdera mundi
Negligat, & gladios durus & arma paret?
Ecquis erit, cunis qui non manſueſcat ab illis,
Vincere quem nequeat blandus amore puer?
Crediderim huic duris ſilices pendere medullis,
Pectora nec ferri mole carere reor.
Illum aut ignotis nutrix lupa protulit antris,
Aut natum è ſcopulis expulit unda ſuis.
At vos Chriſtiadæ ſaltem morientis amorem
Cernite: pro vobis nobile pendet onus.
Ille cruor rupti lateris de fonte volutus,
Pacem, quâ nihil eſt dulcius orbe, rogat.
Ille inimicitias, odiique extinguere flammas
Admonet, & miti pectus amore trahi.
Et movet exemplo, meritamque latronibus iram
Ponit, & errorem crimina tanta vocat.
Quòque magis cauſam morienti voce peroret,
Suſpicit, & Patrem lingua ſuprema vocat.
Care Pater, populo veniam concede furenti;
Me petat, inque meum detonet ira caput.
En ego vindictæque lubens, pœniſque reſervor,
Aſpicis hinc pretium ſanguinis ire mei.

Dixit, & inclinans humeris caput, ultima mundo,
Plenaque divino fœdere verba dedit.
Diffugiunt Furiæ, lethęaque flumina præter
It furor, & victus Tartara nigra ſubit.
Quæque diu noſtrum Vindicta coërcuit orbem,
Exulat, & ſtygiis improba latrat aquis.
Ecce ſerenatas curru victore per auras
Candida Pax niveis lora miniſtrat equis.
Sancta Fides circum, & volucrum ſonat agmen Amorum,
Et manibus nexas implicuere manus.
O ita! bella Deus victor procul orbe releget,
Damnaque quæ partu bella nocente ferunt.
Cocyti fremat atra domus, maneſque ſceleſtos
Dividat, & diſcors, quò volet, ira ferat.
Nos tamen aſtriferi reſerata palatia cæli,
Regnaque diverſâ candida parte manent.
Divus ubi pharetrâque puer, facibuſque volentes
Uret, & æternus ſpicula mittet Amor.
Diſcite venturæ jam nunc ſubmittere paci
Pectora: diſcordes non capit illa domus.
At quos bella juvant, & amaræ prælia linguæ,
Accipiet ſtygiâ Cerberus ultor aquâ.
Illic perpetuis agitata furoribus, illic
Sæviet ad nigros pallida turba lacus.
Eligite; aut pacem hic poſito coluiſſe furore,
Ut pius æterno fœdere duret Amor:
Aut Furiis, rixâque brevem malè ducere vitam,
Rumpat ut æternus noxia corda Furor.
Credite, in oppoſitas Furor & Concordia ſedes
Ducunt. Eventus hos feret una dies.

Felices! quibus æthereas continget in oras
  Ire coronatis, poſt ſua fata, comis.
Ventus ad optatos duxit mea lintea portus.
  Si merui, remis addite ſerta meis.
Votaque ſanati medicæ perſolvite Muſæ:
  Hoc pretio verſus æſtimat illa ſuos.
Dii faciant, noſtris aliquis premat artibus Iram!
  Præmia ſi vates conſequar iſta, ſat eſt.

FINIS.

CEN.

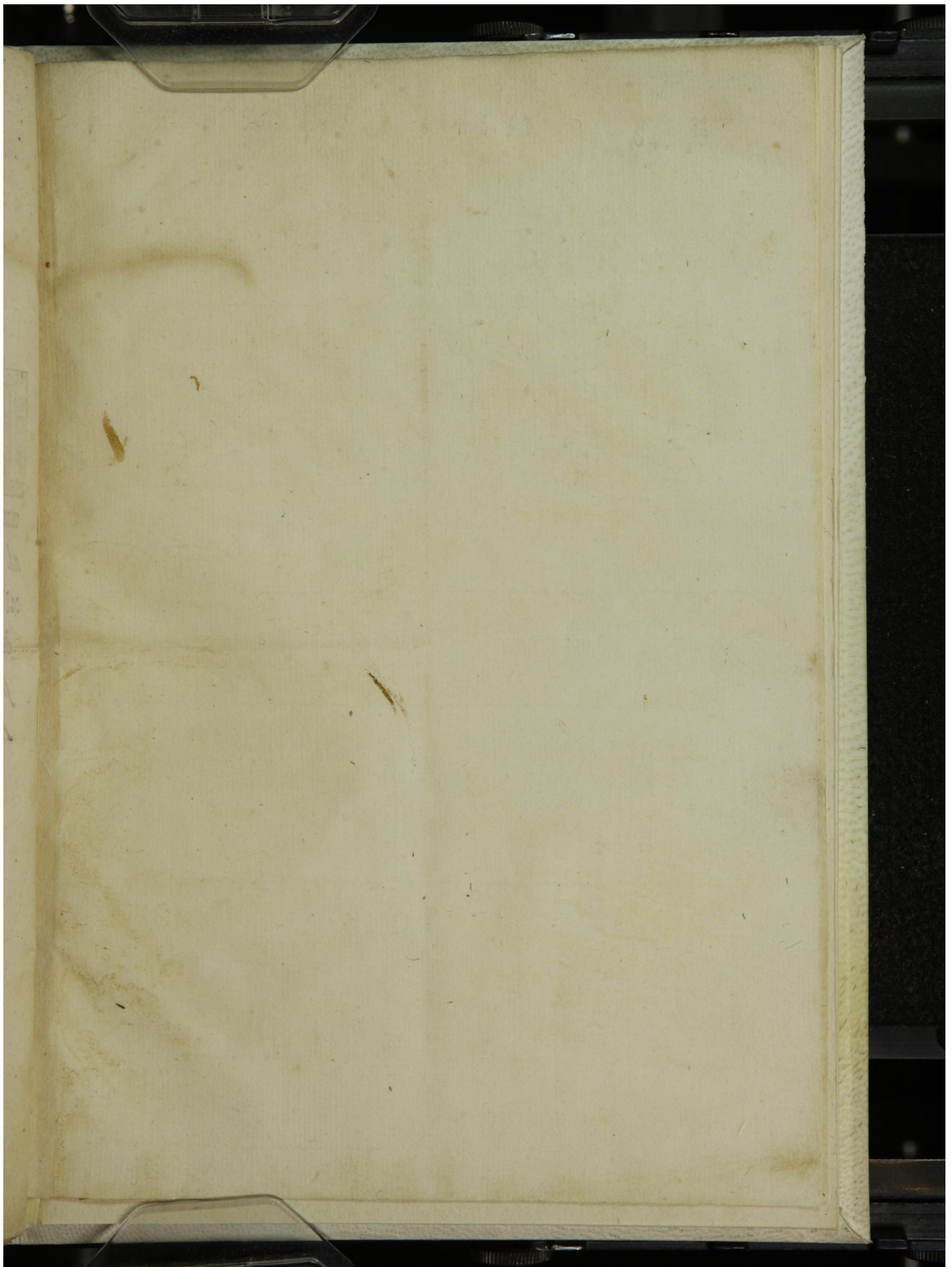
CENSURA.

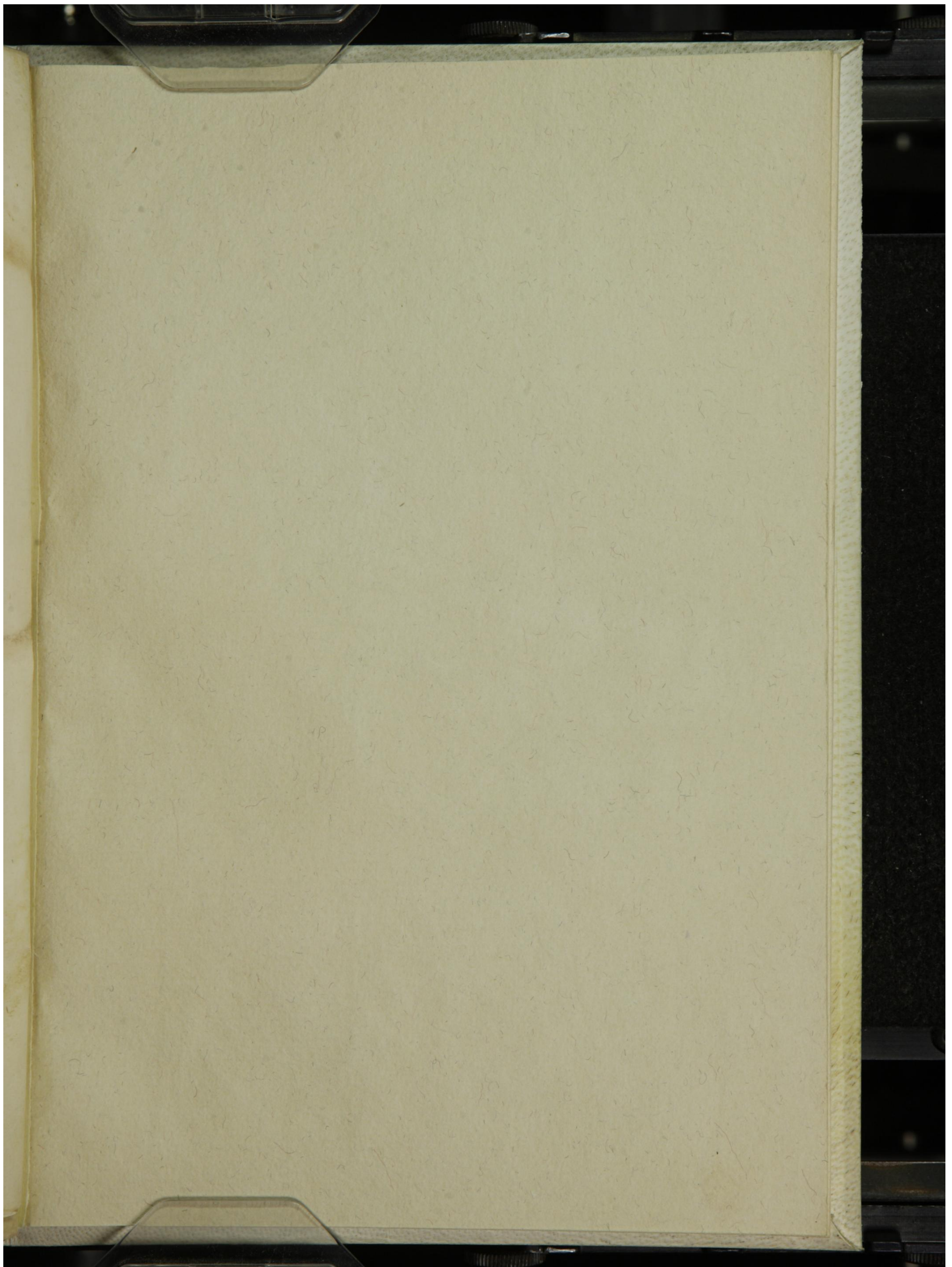

Ibellus, cui titulus de Iræ libri tres, carmine conſcriptus, utiliter lucem videbit. Utiliter inquam, cum præter metri ſuavitatem, mores inſtruat ad clemeutiam, & pacem, animoſque à rixis, & iracundiâ revocet, adhibito pereruditо remedio: quod ut legentibus ſalutiferum ſit, faxit pacis & concordiæ author Deus. Antverpiæ 30 Sept. 1694.

ANT. HOEFSLACH ECCL. CATH.
Can. Grad. Libr. Cenſor.

Z

00564357

